

Jukka Savolainen

”...se varmaan vaatis sitten sitä aikaa, että pystyis jonkun nuoren kanssa ihan kahden kesken keskustelemaan...”

Varhaisen puuttumisen kehittäminen Seinäjoen kaupungin nuorisotiloilla

Opinnäytetyö

Syksy 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Jukka Savolainen

Työn nimi: ”...se varmaan vaatis sitten sitä aikaa, että pystyis jonkun nuoren kanssa ihan kahden kesken keskustelemaan...” : Varhaisen puuttumisen kehittäminen Seinäjoen kaupungin nuorisotiloilla.

Ohjaaja: Tarja Tapio

Vuosi: 2019 Sivumäärä: 52 Liitteiden lukumäärä: 2

Varhainen puuttuminen nuorena on tehokas tapa ehkäistä ongelmien paisumista ja pahoinvoinnin pitkittymistä. Monilla ongelmista, kuten kiusaamisella, päihteiden käytöllä ja mielenterveyshäiriöillä on taipumus aiheuttaa hoitamattomina pitkäaikaisia haittoja. Ongelmiin puuttuminen on tehokkainta, kun se ajoitetaan oikein, eli heti varhaisten merkkien tai oireiden ilmaantuessa.

Nuoret voivat kärsiä monenlaisista sosiaaliseen elämään, kasvuun ja kehitykseen, kotioloihin tai terveyteen liittyvistä ongelmista. Näiden ongelmien esiintyvyys on niin yleistä, että uusien, tehokkaampien auttamiskeinojen kehittäminen on elintärkeää.

Tutkimuksessa haastateltiin Seinäjoen kaupungin nuoriso-ohjaajia tarkoituksena kehittää varhaista puuttumista kaupungin nuorisotiloilla. Ohjaajat olivat pääosin itsevarmoja alkoholiin, kiusaamiseen ja häiriökäyttäytymiseen liittyvissä tilanteissa. Tietyissä ongelmissa, kuten mielenterveyshäiriöissä, itsetuhoisuudessa ja huumeissa ohjaajat kaipasivat tukea ja lisäkoulutusta.

Aineiston mukaan kaupungin nuorisotyön henkilöstöresurssit ovat rajalliset, joka aiheuttaa muun muassa sen, että kahdenkeskisten keskustelujen järjestäminen nuorten kanssa on vaikeaa. Joidenkin ohjaajien mukaan tämä tekee varhaisesta puuttumisesta vaikeampaa. Puheeksi ottaminen onkin tärkeä osa varhaista puuttumista, jolloin kahdenkeskisten keskustelujen vaikeus on todellinen ongelma.

Toimenpide-ehdotukset sisältävät muun muassa asiakastapauksien läpikäymistä henkilökuntapalaverissa sekä uuden kiertävän erityisnuorisotyöntekijän palkkaamista ohjaajien työpariksi ja matalan kynnyksen kontaktiksi.

Avainsanat: varhainen puuttuminen, nuorisotyö, moniammatillinen yhteistyö, kehittäminen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

School of Health Care and Social Work

Degree programme in Social Services

Bachelor of Social Services

Author/s: Jukka Savolainen

Title of thesis: "...It would probably require time to be able to discuss in private with a young person..." : Developing Early Intervention in Youth Centres in the City of Seinäjoki

Supervisor(s): Tarja Tapio

Year: 2019   Number of pages: 52   Number of appendices: 2

Early intervention in adolescence is an effective way of preventing problems from escalating and causing prolonged suffering. Many problems, such as bullying, substance abuse and mental illness have a tendency of causing long-term harm if left untreated. Intervention is most effective when timed correctly at an early stage, when early signs or symptoms are beginning to show.

Adolescents can suffer from a variety of problems regarding social life, growing, biological development, home conditions and personal health. The occurrence of possibly harmful problems in youth is so common that it is crucial to develop new, more effective ways for helping.

Youth workers in the city of Seinäjoki were interviewed in order to improve the effectiveness of early intervention in the city's youth centers. The youth workers feel mostly confident in assessing situations that involve alcohol, bullying and bad behavior, but feel the need for support and additional training regarding problems such as mental illness, self-harm and drugs.

According to the interviews, human resources in the city's youth work are limited, resulting in situations where it is very difficult to talk with a client in private. According to some of the youth workers, this makes early intervention more difficult. Taking up one's worries is an important part of early intervention and the lack of opportunities for private conversations is a serious problem.

The suggestions in this thesis include training, case work during personnel meetings and hiring a specialized youth worker who travels from youth center to youth center, working as a partner and easily approachable contact for youth workers.

Keywords: early intervention, youth work, multi-professional collaboration, development

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT.....	6
2.1 Taustatietoa.....	6
2.2 Nuorisotyö ja nuorisotila toimintaympäristönä.....	8
3 NUORTEN PAHOINVOINTI JA VARHAINEN PUUTTUMINEN	12
3.1 Nuorten pahoinvointi ja nuoruus.....	12
3.2 Varhainen puuttuminen yleisesti ja muissa yhteyksissä.....	13
3.3 Puheeksi ottaminen.....	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA METODOLOGIA.....	21
4.1 Laadullinen tutkimus.....	21
4.2 Aineistonkeruu ja aineiston kuvaus.....	23
4.3 Analyysi.....	26
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	28
5.1 Moniammatillinen yhteistyö.....	28
5.2 Koulutus.....	29
5.3 Resurssit ja tilat.....	31
5.4 Tuki ja työyhteisö.....	33
5.5 Haastateltavien kokemuksia nuorten ongelmista.....	34
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
6.1 Tuki, tilat ja resurssit.....	38
6.2 Koulutukset.....	40
6.3 Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen.....	41
7 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	46
LIITTEET.....	52

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Seinäjoen kaupungin nuorisotilojen ohjaajien kokemuksia varhaisen puuttumisen haasteista perusnuorisotyössä. Viitekehystenä toimii perusnuorisotyön puitteissa tapahtuva varhainen puuttuminen. Työ on tutkimuksellinen kehittämistyö, joka pyrkii tunnistamaan ja kuvaamaan varhaisen puuttumisen haasteita sekä tuottamaan aineiston pohjalta konkreettisia kehittämissuhteita. Kehittämissuhteet esitellään nuorisotoimen työntekijöille ja esimiehille arviointia varten. Työelämän kontaktina toimii Seinäjoen kaupungin nuorisopalvelut.

Olen työskennellyt kaksi vuotta iltaohjaajana eräällä Seinäjoen kaupungin nuorisotilalla. Oman kokemukseni mukaan nuorisotyö tarjoaa hyvän tilaisuuden keskustelulle, toiminnalle ja havainnoinnille nuorten kanssa. Tällöin ohjaajilla on aitoja mahdollisuuksia ongelmien varhaiselle tunnistamiselle ja niihin puuttumiselle. Tämän tyyppinen työskentely ei aina ole kuitenkaan ongelmaton. Ongelmien ilmaantuessa ohjaajalla ja laajemmin koko työyhteisöllä tulee olla lisäksi riittävät keinot ja resurssit nuoren tukemiseksi ja saattamiseksi avun piiriin – pelkkä ongelman havaitseminen ei yksin riitä. Tästä sain innoituksen perehtyä asiaan tarkemmin ja selvittää, voiko näille asioille tehdä enemmän nuorisotyössä, jossa moniin nuoriin on jo valmiiksi muodostettu vapaaehtoisuuteen perustuva vuorovaikutussuhde. Oma kokemukseni on kuitenkin rajallinen ja perustuu pääasiassa yhteen nuorisotilaan. Nuorisotilat ovat sekä fyysisinä tiloina että kävijäkunniltaan erilaisia ja siksi kaupungin nuorisohjaajien henkilökohtaiset kokemukset nuorisotyön haasteista ja mahdollisuuksista muodostavat työni tärkeimmän osan.

Varhainen puuttuminen on ollut yhteiskunnallisena puheenaiheena jo pitkään ja sen merkitys tunnustetaan laajasti. Lapset ja nuoret ovat monin tavoin erityisen haavoittuvassa asemassa ja saattavat kohdata sellaisia ongelmia, jotka voivat aiheuttaa hoitamattomina pitkäaikaista pahoinvointia. Mitä aiemmin ongelmat tunnustetaan ja mitä nopeammin nuori saa tarvitsemansa avun, sitä paremmat mahdollisuudet välttää tilanteen kriisiytymiseltä. Tästä syystä halusin työlläni tarjota konkreettisia toimenpiteitä nuorten aseman parantamiseksi. Odotan työni synnyttävän pieniä tai suuria toimenpiteitä tai vähintään keskustelua, joka johtaa lopulta toimenpiteisiin.

2 KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Taustatietoa

Ratifoimalla aikanaan YK:n yleissopimuksen lasten oikeuksista, Suomi on valtiona sitoutunut muun muassa tukemaan lasten hyviä elinolosuhteita, socialisaatiota, kasvua ja kehitystä sekä puuttumaan tilanteisiin, joissa näiden toteutuminen on vaarassa. Olennainen osa tätä sitoutumista on ymmärrys siitä, että lapsi tarvitsee erityistä tukea ja huolenpitoa kasvaakseen hyvinvoivaksi ja itsenäiseksi aikuiseksi. Suomessa näiden oikeuksien toteutumista tuetaan vahvalla lainsäädännöllä sekä hankkimalla jatkuvasti uutta tietoa ja kehittämällä uusia toimintamalleja kaikilla lapsuuden, yhteiskunnan ja perhe-elämän osa-alueilla. (Yleissopimus lasten oikeuksista 60/1991.)

Nuorisolain (L 1285/2016, §2) tavoitteena on muun muassa tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista. Lisäksi sen tavoitteena on parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417, § 3 a) määrittelee kunnan tehtäväksi järjestää lastensuojelun lisäksi myös muuta lasten ja nuorten hyvinvointia edistävää ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Esimerkiksi nuorisotyössä annettava tuki ja erityinen tuki ovat lastensuojelulain mukaista ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä.

Laki määrittelee siis vahvasti sitä työtä, jota nuorten kanssa tehdään. Nämä edellä mainitut pykälät sisältävät kattavasti erilaisia toimia, joita nuorten hyvinvoinnin eteen on tehtävä. Tilastollisesti erilaiset ongelmat ovat niin yleisiä, että jonkinlaisten haasteiden esiintymisen jokaisen nuorisotilan kävijäkunnassa voi ajatella olevan varmaa. Jo pelkästään mielenterveysongelmia arvioidaan olevan 20-25 %:lla nuorista (Nuorten mielenterveyshäiriöt, [viitattu 21.4.2019]). On siis oletettavaa, että vähänkään aktiivisemmassa käytössä olevalla nuorisotilalla esiintyy mielenterveysongelmia, kaikista muista haasteista puhumattakaan. Saman THL:n artikkelin mukaan vakavat mielenterveysongelmat voivat myös jumiuttaa nuoren kehitystä ja niiden varhainen tunnistaminen on tärkeää, jotta ongelmat eivät vaikeudu ja pitkiä. Nuorten mielen-

terveysongelmien ehkäisy, sosiaalinen vahvistaminen ja kiusaamisen ehkäisy ovatkin osa tuoreinta Valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelmaa, eli ongelma on tunnistettu myös valtioneuvostossa (OKM, Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma, [viitattu 15.10.2019].)

Varhaista puuttumista on Suomessa painotettu aiemmin myös sosiaali- ja terveysministeriön Varpu-hankkeen aikana vuosina 2001–2004. Hankkeesta syntynyttä verkkosivua on ylläpidetty ainakin vuoteen 2009. Hankkeen aikana pyrittiin vahvistamaan moniammatillista yhteistyötä ja selventämään ammattilaisille varhaista puuttumista käytännössä. Verkoston hyödyntäminen tarvittaessa yksin toimimisen sijaan oli yksi Varpu-hankkeen tärkeimpiä teesejä. (Laitinen ym. 2005, 14) Hankkeen ajatuksiin kuuluivat myös huolen vyöhykkeet, joita tässäkin työssä käsitellään. (Eriksson & Rautava 2005, 8-11) Käsitteenä Varpu (Varhainen puuttuminen) on jäänyt käyttöön pysyvämmiin joidenkin kuntien toimintamalleissa ja verkkosivuilla. Esimerkiksi Uudessakaupungissa on käytössä oleva Varpu-malli, jossa lastensuojelu, koulu, perhekeskus ja nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä varhaisessa puuttumisessa. (Varhainen puuttuminen, [Viitattu 25.10.2019])

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia 15–28-vuotiaita on Suomen nuorisotilastojen arvion mukaan Suomessa 47 125–78 494, eli noin 5,4–9 %. Seinäjoen kaupungilla heitä on vastaavasti 701–1168 eli 5.8–9.6 %. Nettokäyttömehot nuorta kohti ovat Seinäjoella 75 € nuorta kohti, kun ne ovat maanlaajuisesti 101 € per nuori (Suomen nuorisotyön tilastot, [viitattu 25.10.2019].)

Myrskylän (2011, 11, 72 ja 73) mukaan koulutuksen puute lisää työttömyyttä, ja työllisyyden ulkopuolelle jääminen aiheuttaa merkittävän riskin syrjäytymiselle. Lisäksi hän toteaa tutkimuksessaan (2011, 92) tutkinnon saamisen todennäköisyyden laskevan merkittävästi, mitä vanhemmaksi henkilö kasvaa. Vielä 16-vuotiaana koulutuksen ulkopuolella olevista 55 % suoritti tutkinnon viiden vuoden seurantajakson aikana, mutta jo 20-vuotiaista kouluttamattomista enää 20 % suoritti tutkinnon seuraavan viiden vuoden aikana. Vanhempien sosioekonominen tausta on vahvasti yhteydessä lasten ja nuorten pärjäämiseen koulussa ja työelämässä, ja lapsen heikot kasvuolosuhteet vaikuttavat nuoren taipumukseen omaksua haitallisia elämäntapoja, kuten tupakointia ja runsasta päihteiden käyttöä (Perälä ym. 2012,12). Tämä tieto on merkittävässä roolissa pohdittaessa varhaisen puuttumisen oikeanlaista

ajoittamista. Etsivä nuorisotyö tavoittaa tehokkaasti nuoria, joilla opinnot ovat keskeytyneet, mutta olisiko tilatyön kautta mahdollista saada apua jo ennen opintojen keskeytymistä, heti varhaisten merkkien ilmaantuessa?

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan selkeä valtaosa 8. ja 9.–luokkalaisista on tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä elämäänsä. Melko tyytymättömiä elämänsä oli kuitenkin 6,2 % vastaajista ja erittäin tyytymättömiä 2,4 %. Tyttöillä tyytymättömyys elämään on poikia yleisempää. Erityisesti melko tyytymättömiä oli tytöistä 8,8 % kun pojilla vastaava luku oli vain 3,3 %. Tilastot eivät muutu merkittävästi nuorten siirtyessä toisen asteen opintoihin (Kouluterveyskysely 2019). Kokonaisuudessaan lapset ja nuoret voivat nykyään entistä paremmin, mutta huonosti voivien kohdalla tämä ei valitettavasti näy, mikä tarkoittaa terveyserojen lisääntyneen lasten keskuudessa (Perälä ym. 2012, 12).

2.2 Nuorisotyö ja nuorisotila toimintaympäristönä

Nuorisotyötä tehdään monenlaisilla koulutustaustoilla. Se tarkoittaa, että ohjaajilla esiintyy keskenään erilaista ammattitaitoa. Esiintyviä koulutustaustoja ovat muun muassa nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, yhteisöpedagogi, kulttuurituottaja, sosionomi ja yhteiskuntatieteiden maisteri. Nuorisoalan ammattiteille ei siis ole säädetty tiettyä kelpoisuusvaatimusta (Nuorisotyön ammatit ja tutkimustyö, [viitattu 10.10]). Tämä tekee mahdolliseksi monipuolisen nuorisotyön tekemisen erilaisista näkökulmista, mutta toisaalta se vähentää työskentelytapojen yhteneväisyyttä, joka nähdäkseni korostuu erityisesti ongelmatilanteissa. Varhaisen puuttumisen näkökulmasta se lisää täydennyskoulutuksen ja riittävän tuen merkitystä, jotta kaikille ohjaajille saadaan koulutustaustasta riippumatta yhdenvertaiset edellytykset puuttua ilmeneviin ongelmiin.

Nuorisotyö on monimuotoista toimintaa, johon liittyy vahvasti muun muassa moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen. Siihen kuuluvat esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestäminen, kerhotoiminta, työpajatoiminta, nuorisotilojen toiminta, etsivä nuorisotyö ja erityisnuorisotyö. Nuorisotyötä tekevät ja nuorisotyöhön liittyvät

tiivisti myös nuorisojärjestöt ja seurakunta. Tämä työ keskittyy kuitenkin nuorisotiloihin ja erityisesti kunnan nuorisotyöhön (Ammattinetti, [viitattu 11.10.2019]). Nuorisotyön järjestämisestä vastaavat kunnat (Nuorisotyö, [viitattu 15.10.2019]).

Seinäjoella on kuusi toiminnassa olevaa nuorisotilaa, joista jokaisella työskentelee kerrallaan vuorossa vähintään kaksi aikuista, jotka ovat joko nuorisotalon ammattilaisia tai opiskelijoita. Nuorisotiloilla kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, ettei tilalle tuoda energiajuomia, nikotiinituotteita tai päihteitä. Tilalle ei myöskään saa tulla päihtyneenä, vaikka olisi täysi-ikäinen. Ohjaajat ovat mukana tilan toiminnassa ja tarjoavat tarvittaessa tuen erilaisiin tilanteisiin sekä puuttuvat tarvittaessa nuorten käyttäytymiseen. Nuorisotiloilla opetellaan myös sääntöjen noudattamista ja pyritään ratkaisemaan ristiriidat ensisijaisesti keskustelemalla. Joskus kuitenkin nuori joudutaan poistamaan tilalta ja joissain tapauksissa tilalta ollaan myös yhteydessä nuoren vanhempiin (Seinäjoen kaupunki, [Viitattu 11.10.2019].)

Toimintakausi Seinäjoen nuorisotiloilla kestää yhdeksän kuukautta, pois lukien Jojo ja skeittihalli, joiden toiminta on ympärivuotista. Skeittihallia ei ole sisällytetty tähän tutkimukseen. Jojo poikkeaa muista nuorisotiloista eniten siinä, että kävijät ovat pääosin täysi-ikäisiä tai täysi-ikäisyyden kynnyksellä. Jojo on kuitenkin mukana tutkimuksessa siltä osin kuin aineisto heidän osaltaan soveltuu tutkimuksen kokonaisuuteen. Toimintapäiviä nuorisotiloilla oli vuonna 2018 yli 1000 ja kävijöitä yhteensä 24 700. Työskentelyn kehittämiseksi itsearviointit ja auditoinnit järjestetään tiloilla kerran vuodessa. Nuoret ovat mukana toiminnan toteuttamisessa ja suunnittelussa ja lisäksi tiloilla on talotoimikuntia, jotka vastaavat tilatoiminnasta yhdessä ohjaajien kanssa (Seinäjoen kaupungin nuorisopalvelut 2019). Lasten ja nuorten osallistaminen onkin merkittävä osa Unicefin Lapsiystävällinen kunta- hanketta, jossa myös Seinäjoen kaupunki on mukana (Unicef, [Viitattu 15.10.2019]).

Seinäjoella toimii myös moniammatillinen Ankkuri, jossa hoidetaan kaikki alle 18-vuotiaiden rikosepäilyt. Ankkurin tarkoituksena on varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä työ, eli kyseessä on matalan kynnyksen palvelu. Rikosilmoitus ei ole edellytyksenä Ankkurin puhutteluun kutsumiselle. Ankkuritiimiin kuuluu poliisin, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen edustaja. Rikosepäilyjen lisäksi Ankkuriin kuuluvat laillisuuden rajamailla olevat tapaukset ja häiriökäyttäytyminen. (Ankkuri, [Viitattu 4.11.2019].)

Seinäjoen kaupungin alueella kohtaamisia nuorten kanssa tapahtuu hyvin merkittävä määrä. Seuraava oleellinen kysymys on, "mitä nuorisotyössä tehdään?" Cederlöf (2017, 53) toteaa, että nuorisotyön keskiössä on epävirallinen ja dialoginen kohtaaminen, jossa "hengittää vapaus". Nuorisotyöhön liittyy kuitenkin epävirallisen kohtaamisen ja vapauden lisäksi myös ammatillista osaamista ja aikuinen, jonka tehtävänä on olla tarvittaessa nuoren tukena. Tämäntyyppinen työskentelymalli ja asetelma on muihin nuorten elämään liittyviin tahoihin verrattuna hyvin erityinen ja se luo myös varhaiselle puuttumiselle hedelmällisen maaperän. Nuoriso-ohjaajalla on aito mahdollisuus viettää rentoa aikaa nuoren kanssa ja tutustua tähän ilman vaatimuksia.

Nivala ja Ryyänen (2017, 77-82) näkevät sosiaalipedagogiikan kuvaavana tapana tarkastella nuorisotyötä, sillä työhön liittyy sekä nuoren sosiaalisen tukemista, että heidän kasvattamistaan. He yhdistävät nuorisotyön tavoitteeseen nuoren integraation ja emansipaation. Tällä kokonaisuudella Nivala & Ryyänen tarkoittavat sen tavoittelemista, että nuoresta tulee toimiva jäsen yhteiskunnassa ja hän pystyy tavoittelemaan mielekästä elämää ja pyrkimään hyvään itselle ja muille. Tähän liittyy heidän mukaansa muun muassa vapautuminen itsensä toteuttamisen rajoitteista. Vastaavanlaisia merkityksiä ja tavoitteita nuorisotyölle tuovat esille myös työ- ja elinkeinohallinnon ylläpitämä ammattinetti ([viitattu 11.10.]) sekä omassa julkaisussaan Gretschel, Junttila-Vitikka ja Puuronen (108-109). He nostavat esille myös Ordin (2007) toteamuksen siitä, että nuorisotyössä aktiviteetit ovat se kehys, jossa kasvatusta tapahtuu. Tämän tunnistan vahvasti myös itse.

Euroopan unionissa teetetyssä tutkimuksessa selvitettiin 27 maan näkemyksiä nuorisotyöstä. Tutkimuksessa nuorisotyön todettiin sisältävän muun muassa epämuodollista oppimista, mielekästä tekemistä, vertaistukea sekä osallistavaa ja kokemuksellista pedagogiikkaa. Se tähtää muun muassa nuorten voimaannuttamiseen, sosiaaliseen vahvistamiseen ja suvaitsevaisuuden lisäämiseen, joka puolestaan auttaa vähentämään nuorten riskikäyttäytymistä ja lisää nuoren osallisuutta demokraattisessa yhteiskunnassa. Suomessa nuorisotyötä ohjaa vahva lainsäädäntö ja poliittinen ohjaus. Näin ei kuitenkaan ole kaikkialla EU:ssa, sillä viitteitä selkeästä

nuorisotyön määritelmästä löytyi vain noin puolessa raportoiduista maista. Siitä huolimatta tutkimuksessa raportoitujen näkemykset nuorisotyöstä olivat keskenään huomattavan yhteneviä. (Dunne ym. 2014, 53-54)

Nuorisotyössä toiminnallisuus ja aktiviteetit muodostavat sen pohjan, josta käsin työskennellään. Tämä sama pohja on nähdäkseni myös yksi niistä syistä, miksi nuorisotyöllä on ainutlaatuinen asema varhaisessa puuttumisessa. Aktiivisen nuorisotyöhön osallistumisen onkin osoitettu vähentävän merkittävästi esimerkiksi nuorten päihteiden käyttöä (Sigfúsdóttir ym. 2008, 18).

Nuorisotyöllä on oma erityinen asemansa nuoruudessa ja nuorten sosiaalistamisessa, mutta nuorisotyöllä on kuitenkin myös paljon yhteistä sosiaalityön kanssa. Pohjola (2009, 25-28) tunnistaa nuorisotyön roolin erityisessä suhteessa nimenomaan nuoruuteen, joka jää usein sosiaalityössä lapsuuden katveeseen. Nuorisotyön roolin katsotaan kuitenkin paikantuvan enemmän nuorten sosiaalistavaan vapaa-ajan toimintaan, jossa ongelmat ovat lieveilmiöitä. Sosiaalityössä ongelmat ovat enemmän työskentelyn lähtökohta. Pohjola tuo tekstissään kuitenkin esille sen, että nuorisotyössä ongelmien ehkäisy ja erityinen tuki ovat myös merkittäväällä tavalla työskentelyn keskiössä. Myöskään sosiaalityössä työskentely ei suinkaan ole pelkästään korjaavaa työtä, vaan ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ovat myös oleellinen osa työskentelyä. Näen itse sosiaalityön ja nuorisotyön jaetulla työkentällä paljon mahdollisuuksia edistää varhaista puuttumista tehokkaampaan suuntaan.

Nähdäkseni nuorisotyön pyrkimys auttaa nuorta saavuttamaan mielekkään elämän ja kasvamaan toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi voi ajatella pitävän sisällään myös velvollisuuden puuttua sellaisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin, jotka uhkaavat näiden tavoitteiden toteutumista.

3 NUORTEN PAHOINVOINTI JA VARHAINEN PUUTTUMINEN

3.1 Nuorten pahoinvointi ja nuoruus

Laajasalo ja Pirkola (2012, 46) kuvaavat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (myöhemmin THL) raportissaan erilaisia haasteita, joita nuoruuteen kuuluu. Heidän raporttinsa mukaan nuoruuteen kuuluvaan aivojen ja ajattelun kehittymiseen yhdistyy myös riskitekijöitä, kuten päihteiden väärinkäyttöä tai haitallista seksuaalista käyttäytymistä. Pojilla impulsiivinen käytös näkyy tyttöjä voimakkaammin. Toisaalta siis aivojen kehittyminen on kasvun edellytys, mutta toisaalta muutokset aivoissa altistavat myös riskeille. Nuoruuteen liittyy lisäksi sosiaalisten suhteiden muutoksia ja ystävillä on suuri merkitys nuoruudessa, jolloin yksin jääminen voi aiheuttaa ongelmia nuoren itsetunnolle. Vaikka mielenterveyshäiriöiden lisääntymisestä nuorten keskuudessa ei ole näyttöä, on tämän tutkimuksen kannalta oleellinen tieto, että nuoruudessa kehittyvillä psyykkisillä sairauksilla on taipumus jatkua aikuisuuteen ja ne ovat yhä useammin syy nuorten (16–29-vuotiaiden) sairauspäivärahoille ja työkyvyttömyyseläkkeille (Laajasalo & Pirkola 2012, 46.)

THL:n Kansallisen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelman tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2018–2025 (Korpilahti 2018, 17) sisältää taustalukuja nuorten itsetuhoisuudesta. Tilastojen mukaan vuosina 2014–2016 keskimäärin 89 alle 25-vuotiasta nuorta on päätenyt vuosittain itsemurhaan ja noin 700 sairaalahoitoon itsensä vahingoittamisen vuoksi. Fitzpatrick (2012, 21-22) korostaa, että itsetuhoisuudesta on useimmiten varoitusmerkkejä, vaikka usein kuulee sanottavan, että nuoren itsetuhoisuus tuli kaikille yllätyksenä. Hänen mukaansa nuorten itsetuhoisuuteen liittyy usein tunnistamattomia ja hoitamattomia mielenterveysongelmia. Hän jatkaa todeten, että jopa 70 % nuorista itsemurhan tehneistä on kärsinyt mielenterveyshäiriöistä ja usein tilanteeseen on liittynyt myös päihteiden käyttöä. Tulokset perustuvat Shafferin (1996) ja Hawtonin (1999) tutkimuksiin, joissa he ovat haastatelleet itsemurhan tehneiden nuorten omaisia. Nämä tilastot ja Fitzpatrickin kuvaukset vahvistavat käsitystäni siitä, että ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen on ensiarvoisen tärkeää. Myös Fitzpatrick painottaa varhaisen tunnistamisen ja tuen tärkeyttä.

Kiusaaminen on hyvin yleinen ongelma Suomessa ja kansainvälisesti, ja voi pahimmillaan johtaa nuoren itsetuhoiseen käytökseen ja jopa itsemurhaan. Kohonneesta riskistä huolimatta kiusaaminen ei kuitenkaan automaattisesti johda itsetuhoisuuteen, vaan sitä tulisikin tarkastella osana suurempaa riskitekijöiden kokonaisuutta, johon kuuluvat muun muassa mielenterveysongelmat. Linkki näiden kahden välillä ei ole yksinkertainen eikä suora, mutta niiden välillä on yhteys. Itsetuhoisuuden lisäksi kiusaamisella on yhteys myös fyysisiin sairauksiin, masennukseen, ahdistukseen ja heikkoon koulumenestykseen. Erityinen riski kiusaamisen vakaville seurauksille on jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevilla nuorilla, kuten esimerkiksi seksuaalivähemmistöön kuuluvilla (Duong & Bradshaw 2015, 19-21.)

Myös lähisuhdeväkivaltaa voi esiintyä nuorisotilojen kävijöiden keskuudessa. Kuriusväkivalta on Suomen laissa kiellettyä, mutta siitä huolimatta Lastensuojelun keskusliiton 2017 vuoden kyselyssä jopa 40 % ilmoitti käyttäneensä jonkinlaista kuriusväkivaltaa kasvatuksessa. (Korpilahti 2018, 19 ja 20) Vuonna 2014 epäiltyjä vanhempien lapsiinsa kohdistamia väkivaltatapauksia oli Tilastokeskuksen mukaan 1495. Näistä 738 kohdistui 7–14-vuotiaisiin ja 156 15–17-vuotiaisiin. (Rikos- ja pakkokeinotilasto 2015, [viitattu 2.4.2019]) Lasten kohdalla on kohonnut riski, että väkivalta aiheuttaa pysyvämpiä traumoja, ja väkivalta voi olla haitallista myös lapsen fyysiselle ja psyykkiselle kehitykselle. Kaikkiin väkivaltatapauksiin on tarpeen puuttua, mutta lapset ovat tässäkin asiassa erityisen haavoittuvassa asemassa. Lasten haavoittuvuus korostuu myös niissä tilanteissa, joissa lapsi ei itse ole väkivallan uhri, mutta joutuu todistamaan väkivaltaa (Flinck ym. 2013, 10).

3.2 Varhainen puuttuminen yleisesti ja muissa yhteyksissä

Tässä työssä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan kaikkea sellaista työskentelyä, jolla pyritään auttamaan lasta tai nuorta nopeasti ongelman ilmaantuessa, jotta välttäisiin tilanteen pahenemiselta. Vastaavanlaisia määritelmiä löytyy esimerkiksi psykiatriasta ja lastensuojelusta. Lastensuojelussa varhainen puuttuminen voi esimerkiksi merkitä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän vähenemistä ja psykiatriassa se voi merkitä nopean hoidon saamista ennen opiskelukyvyn menettämistä.

Lastensuojelun näkökulma on oleellinen tämän työn kannalta, sillä nuorisotyö on yksi niistä tahoista, joilla on lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus. Lastensuojelua voidaankin nähdäkseni pitää sellaisena kattokäsitteenä, jonka alle mikä tahansa nuoren kohtaama ongelmatilanne voi kriisiytyessään johtaa. Lastensuojelussa ei kuitenkaan ole kyse vain lastensuojeluviranomaisten tekemästä työstä, vaan sitä voi ajatella laajemmin lasten suojeluna ja kaikkien tehtävänä. (THL, Mitä on lastensuojelu? [Viitattu 15.10.2019].)

Monet lastensuojeluilmoitusta edellyttävistä tilanteista ovat sellaisia, joita ei välttämättä voi nähdä päällepäin. Nuoren omat ylilyönnit johtavat usein lastensuojeluilmoitukseen, mutta myös esimerkiksi vanhempien mielenterveysongelmat, liian rankka tai rajaton kasvatustyyli ja jaksamattomuus ovat usein syynä lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamiselle (Heino ym. 2016, 69 ja 70). Näihinkin tilanteisiin on mahdollista puuttua varhain, mikäli ongelma tunnistetaan ajoissa. Varhainen puuttuminen lastensuojelun näkökulmasta ei tarkoita siis pelkästään nuoren oireilun varhaista tunnistamista, vaan varhainen puuttuminen voi kohdistua esimerkiksi nuoren vanhempien oireiluun tai muihin elinolosuhteisiin lastensuojeluilmoituksen avulla. Erityisesti tällaisissa taustalla piilevissä tilanteissa luottamuksellinen ja avoin keskustelusuhde nuoreen on nähdäkseni ensiarvoisen tärkeä. Vanhempien mielenterveysongelmat eivät tietysti automaattisesti tarkoita vanhemman ylitsepääsemätöntä vaikeutta toimia vanhempana. Siksi onkin tärkeää kuulla nuoren oma subjektiivinen kokemus kotioloistaan.

Lastensuojeluilmoitusta koskien on hyvä tietää pari asiaa. Sosiaalityöntekijältä voi pyytää neuvoa tilanteissa, joissa on epävarma lastensuojeluilmoituksen tarpeellisuudesta ja sen voi tehdä ilmoittamatta sosiaalityöntekijälle lapsen henkilötietoja. Lastensuojeluilmoitusta ei ikinä tule jättää tekemättä siksi, että epäilee jonkun toisen jo tehneen sen tai tietää lapsen olevan jo valmiiksi lastensuojelun asiakas. (Lastensuojelun käsikirja, [viitattu 29.10.2019].)

Byrne ja Rosen (2014,13) määrittelevät varhaisen puuttumisen olevan psykiatriassa sekä puuttumista oireiden varhaisessa vaiheessa että niiden varhaista tunnistamista. Heidän mukaansa varhainen puuttuminen on kuitenkin puuttumisen lisäksi myös resilienssin, eli psyykkisen palautumiskyvyn ja sietokyvyn lisäämistä. Nuorisotyö on luvussa 2.2. kuvatun sosiaalipedagogisen luonteensa vuoksi sellaista, että

se voi onnistuessaan lisätä nuorten resilienssiä. Tässä työssä kuitenkin tutkitaan tarkemmin sitä, millaisiksi nuoriso-ohjaajat kokevat omat valmiutensa tilanteissa, joissa nuoren luonnollinen resilienssi on jo koetuksella tai tilanne on muuten kriisiytynyt. Byrnen ja Rosenin (2014, 188) mukaan varhaisen puuttumisen tuleekin alkaa varhain, sillä heidän mukaansa jopa puolet mielenterveysongelmista alkaa jo 14 vuoden iässä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että ne voivat alkaa myös tätä aiemmin. Nuoruudessa esimerkiksi masennusoireet voi olla haastavaa erottaa normaalista murrosikään liittyvistä merkeistä, mutta esimerkiksi toimintakyvyn lasku ei liity normaaliin murrosikään. Myös ärtyneisyys, univaikeudet tai taipumus suuttua pienistä asioista voivat olla merkkejä nuoren masennuksesta. Oireet voivat kuitenkin olla myös reaktio normaaliin suruun tai vastoinkäymiseen. (Aalto ym. 2009, 31.) Oman huolen puheeksi ottaminen nuoren kanssa ei kuitenkaan edellytä, että diagnostiset kriteerit täyttyvät tai nuori on selvästi masentunut. Riittää, kun itsellä nousee nuoresta huoli.

Itsemurhien ehkäisyssä Kanste ym. (2016, 30) painottavat ongelmien varhaista tunnistamista ja nuorten opettamista tunnistamaan itse mielenterveysongelmien merkkejä ja pärjäämään kuormittavissa elämäntilanteissa. Tehokkaan varhaisen tuen ei siis välttämättä tarvitse olla terapiaan ohjaamista, vaan oikeanlaisen ja oikea-aikaisen tiedon jalkauttamista nuorten keskuuteen esimerkiksi järjestämällä tilaisuuksia, joissa psykologi tai muu mielenterveysasioihin perehtynyt henkilö keskustelee nuorten kanssa mielenterveydestä. Tähän voidaan yhdistää myös mahdollisuus tulla keskustelemaan myöhemmin ohjaajan kanssa, jos nuori tunnistaa näitä oppimiaan merkkejä. Tällöin ohjaajalla on tarvittaessa hyvä tilaisuus ohjata nuori avun piiriin. Itsetuhoisuuteen liittyvässä varhaisessa puuttumisessa on tärkeää kääntää katse nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Vaikka masennus onkin yksi suurimmista itsetuhoisuuden riskitekijöistä, on itsetuhoisuuden riski vielä suurempi, mikäli masennukseen liittyy päihteitä, ahdistuneisuutta tai häiriökäyttäytymistä (Tuisku 2017, 28).

Duong ja Bradshaw (2014, 22 ja 23) nostavat esille lasten ja nuorten parissa työskentelevien henkilöiden kouluttamisen merkitystä. Heitä tulisi kouluttaa havaitsemaan kiusaamisen ja itsetuhoisuuden varomerkkejä. Duongin ja Bradshawin mu-

kaan koulujen tulisi kehittää tieteelliseen tutkimukseen pohjautuvia sääntöjä ja käytäntöjä näihin tilanteisiin reagoimiseen. He kehottavat myös osallistamaan vanhempia kiusaamisen lopettamiseen. Vaikka Duongin ja Bradshawin ehdotus koskettaakin suoraan kouluja, on aiheellista huomioida heidän ehdotuksensa myös nuorisotiloilla, erityisesti, koska suurin osa nuorisotilojen kävijöistä on myös koulujen oppilaita ja nuoriso-ohjaajat tekevät valmiiksi vahvaa yhteistyötä koulujen kanssa.

Nuorisotyön esittelykappaleessa totesin nuorisotyöhön osallistumisen vähentävän nuorten päihteiden käyttöä. Islannin malli ehkäisevässä päihdetyössä on osoittanut, miten suuri merkitys moniammatillisella yhteistyöllä ja nuorta koskettavan verkoston hyödyntämisellä on päihteiden käytön vähentämisessä. Tähän verkostoon kuuluvat oleelliselta osin ammattilaisten lisäksi myös nuorten perheet. Päihteiden käytön vähentämisessä onkin tärkeää auttaa nuorta rakentamaan suhdetta vanhempiin ja ikätovereihin sekä ylläpitämään omaa osallisuutta aktiviteeteissa kuten nuorisotiloilla. Islannin mallissa puhutaan ensisijaisesti ennaltaehkäisystä, mutta se neuvoo puuttumaan päihteiden käyttöön jo viimeistään kokeiluvaiheessa, jonka tämä työ määrittelee varhaiseksi puuttumiseksi. Varhainen puuttuminen on päihteiden suhteen aloitettava jo huomattavan varhain, 12–13 ikävuoden kohdalla, jolloin kokeilut yleensä alkavat ja puuttuminen on vielä tehokasta. (Sigfúsdóttir ym. 2008, 24.)

Ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista on huomioitu Suomessa muun muassa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE), jossa niitä on erikseen painotettu. (LAPE, [viitattu 15.10.2019] Käytännössä niihin on panostettu esimerkiksi lisäämällä sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä ja palkkaamalla lisää koulupsykologeja, kuraattoreita ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä (Puustinen-Korhonen 2019, 18).

3.3 Puheeksi ottaminen

Varhaisen puuttumisen ja puheeksi ottamisen merkitys tunnustetaan laajasti. Haasteeksi voi kuitenkin muodostua asian toteuttaminen käytännössä. Usein asioiden puheeksi ottaminen on vaikeaa ja työntekijä saattaa pelätä kielteisiä reaktioita tai esimerkiksi vahingoittavansa suhdetta asiakkaaseen ottamalla esiin vaikea asia. Oi-

kein hoidettuna asioista keskusteleminen voi kuitenkin päinvastoin parantaa suhdetta entisestään. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos kouluttaakin aktiivisesti huolen puheeksi ottamisen kouluttajia, jotka sitten kouluttavat eri sektoreiden työntekijöitä omassa toimintapiirissään. (Huolen puheeksi ottaminen, [viitattu 21.4.2019].)

Otettaessa puheeksi hankalia asioita esimerkiksi nuoren vanhemman kanssa, on tärkeää lähestyä asiaa oikein. Asian lähestyminen syyttelevästi ja ongelmia korostaen on helposti tehotonta ja voi aiheuttaa toisessa voimakkaan kielteisen reaktion. Eriksson ja Arnkil (2012, 12 ja 13) kuvaavat tehokkaaksi puheeksi ottamisen tavaksi omasta huolesta puhumisen. Heidän mukaansa on hyvä kertoa esimerkiksi vanhemmalle olevansa huolissaan nuoresta ja pyytää heidän apuaan tilanteessa. He myös neuvovat valmistautumaan tilanteeseen hyvin esimerkiksi miettimällä omaa suhdettaan asiakkaaseen ja asiakkaan mahdollista reaktiota sekä omia ja asiakkaan voimavaroja tilanteessa. On myös tärkeää etukäteen miettiä ja sanoittaa itselleen mistä on tarkalleen huolissaan ja mitä siitä seuraa, jos asiaa ei ota puheeksi. Erikssonin ja Arnkilin julkisesti saatavilla oleva Huoli puheeksi - julkaisu (2012) toimii hyvänä muistilistana tilanteeseen ja antaa kattavat toimintaohjeet puheeksi ottamista varten. (Eriksson & Arnkil 2012, 12-15.)

Huolen puheeksi ottamiseen liittyviä pelkoja voi olla monia ja työntekijä voi siksi päätyä lykkäämään asiaa. Asiaa lykättäessä huoli ei välttämättä kuitenkaan poistuminnekään, eivätkä myöskään huolen syyt. Työntekijällä saattaa myös olla ajatuksia siitä, kuuluuko asiasta keskusteleminen hänelle. (Eriksson & Arnkil 2012, 7 ja 8) Huolen herätessä on kuitenkin hyvä muistaa työntekijän lakisääteiset velvollisuudet esimerkiksi lastensuojelulain nojalla. Lastensuojelulain 25§ (13.4.2007/417) toteaa ilmoitusvelvollisuudesta seuraavissa olosuhteissa: "...jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä". Myös nuorisotoimi kuuluu tämän ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Vaikka laki on asiassa yksiselitteinen, voivat tilanteet kuitenkin olla monimutkaisia. Tilanteen vakavuuden ja ilmoituksen tarpeellisuuden arvioiminen voi olla vaikeaa olemassa olevilla tiedoilla. Tällöin asian puheeksi ottaminen voi olla ainut keino var-

mistua siitä, onko tilanteessa tarvetta lastensuojeluilmoitukselle. Puheeksi ottaminen voi siis parhaimmillaan tehdä huolen tarpeettomaksi, mutta myös tuoda vahvistusta muiden toimenpiteiden välttämättömyydelle.

Yksi puheeksi ottamisen haasteita onkin juuri tilanteen vakavuuden arvioiminen. Joskus työntekijällä voi olla epävarma olo siitä, tarvitseeko tilanteeseen puuttua. Tässä auttavat Erikssonin ja Arnkilin (2012, 25) huolen vyöhykkeet. Huolen vyöhykkeet ovat seuraavat: 1 Huoleton tilanne, 2-3 Pieni huoli, 4-5 Harmaa vyöhyke, 6-7 Suuri huoli. Seuraavaksi esittelen huolen vyöhykkeet tarkemmin, kuten Eriksson ja Arnkil kuvaavat ne julkaisussaan (2012, 26, taulukko 1).

Taulukko 1 Huolen vyöhykkeet (Eriksson & Arnkil 2012)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toimivus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

Huolettomassa tilanteessa (1) ei nimensä mukaisesti esiinny huolta ja työntekijällä on luottamus lapsen olosuhteisiin sekä turvalliseen kasvuun ja kehitykseen.

Pienen huolen tilanteessa (2-3) huoli on noussut, kenties useamminkin. Tilanteessa työntekijällä on kuitenkin vielä luottoa omiin mahdollisuuksiinsa auttaa asiakasta. Tämä vyöhyke on varhaisen puuttumisen kannalta hyvä hetki ottaa asiat puheeksi, sillä työntekijän on helpompaa lähestyä tilannetta tarjoamalla omaa välitöntä apuaan verrattuna myöhempiin tilanteisiin, joissa työntekijän omat voimavarat eivät välttämättä ole enää riittäviä.

Harmaa vyöhyke (4-5) on haastava vyöhyke. Tilanne on muuttunut vaikeammaksi ja huoli on huomattavaa. Tilanteeseen voi lisäksi liittyä epävarmuutta omasta arviointikyvystä, ristiriitaisia ajatuksia esimerkiksi Lastensuojelulain mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta ja työntekijälle voi olla epäselvää, mitkä muut tahot hoitavat asiaa, vai hoitaako kukaan. Tällä vyöhykkeellä työntekijä kaipaa myös lisävoimavaroja selvittääkseen tilanteesta. Harmaa vyöhyke voi kokemukseni mukaan olla nuorisotilalla toimittaessa haastava, sillä moni vakavakin huoli saattaa perustua yksittäisiin havaintoihin, epämääräisiin toteamuksiin tai pahimmillaan jopa huhupuheisiin. Huolenaihe voi siis olla hyvinkin vakava, mutta huolenaiheen lähde epämääräinen tai arveluttava. Nähdäkseni se kuitenkin vain korostaa puheeksi ottamisen merkitystä, sillä vain asiaan tarkemmin perehtymällä voidaan saada selville tilanteen todellinen vakavuus.

Suuren huolen vyöhykkeellä (6-7) nuoren arvioidaan jo olevan vaarassa. Tätä vyöhykettä voi pitää harmaata vyöhykettä helpompana työskentelyn kannalta, sillä vaara ja huoli on yleensä välitöntä reagoitua vaativaa ja epäröintiä esiintyy siksi todennäköisesti vähemmän. Tällä vyöhykkeellä tulee välitön tarve olla yhteydessä esimerkiksi poliisiin tai sosiaalityöntekijään. (Eriksson & Arnkil 2012, 25-26.)

Dialogisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota keskusteltaessa vaikeista asioista lapsen tai nuoren kanssa. Vaikka alttius johdattelulle vähenee iän myötä, ovat teiniikäiset ja jopa aikuisetkin sille vielä alttiita joissain tilanteissa (Korkman 2018, 32). Hyvärisen (2018, 187-190) mukaan parasta onkin pyrkiä esittämään avoimia kysymyksiä mahdollisimman paljon ja käyttää suljettuja kysymyksiä vain perustellusti. Esimerkiksi: ”kerroit, ettet halua olla kotona. Voisitko kertoa tarkemmin?” on esimerkki avoimesta jatkokysymyksestä. Kysymys ”tarkoitatko, että vanhempien kanssa on vaikeaa”, on johdatteleva ja tuo esiin ohjaajan oman tulkinnan. Tilatyössä huoli nuoresta on voinut herätä esimerkiksi juuri tällaisen nuoren esittämän ilmaisun jälkeen, ja huolta pystyy purkamaan helpoiten esittämällä muutamia tarkentavia kysymyksiä, jolloin nuorella itsellään on tilaisuus poistaa spekulatioita kertomalla mitä oikeastaan tarkoitti. Voi olla, että kyseessä oli pelkkä murrosikään liittyvä tunteenpurkaus tai sitten huolenaihe oli perusteltu. Joka tapauksessa tällainen dialogi-

nen keskustelu osoittaa nuorelle, että ohjaaja aidosti kuunteli mitä hän sanoi. Tärkeää dialogisuudessa on, että asiakas puhuu ja ohjaaja kuuntelee. Myös tästä syystä avoimet kysymykset ovat suljettuja parempia.

Hyvärinen (2018, 186) painottaa olevan tärkeää, että lapsi tietää miksi ja mistä hänen kanssaan keskustellaan. Tästäkin näkökulmasta oman huolen puheeksi ottaminen on hyvä tapa aloittaa keskustelu. Ohjaaja voi esimerkiksi kertoa nuorelle olevansa huolissaan, koska tämä kertoi, ettei halua olla kotona. Tämän jälkeen ohjaaja voi kertoa, että pyysi hänet juttelemaan kahden kesken, jotta nuori voisi halutessaan kertoa asiasta tarkemmin.

Tässä työssä esitetyt esimerkkitalanteet ovat vain yksi tapa, miten asioita voi käsitellä dialogisesti. Dialogisuus ei kuitenkaan ole lista ulkoa opeteltuja kysymyksiä. Arnkil ja Eriksson (2012, 2) muistuttavatkin oppaassaan, että ”dialogisuus on asenne, tapa olla ihmisten kesken, pyrkimys vastavuoroisuuteen, ei metodi.” Dialogisuus ei myöskään ole jotain mitä toisen voi pakottaa toteuttamaan työssään. Dialogisuuden lisääntyminen ja ennen kaikkea onnistuminen edellyttää sitä, että ammattilainen ymmärtää henkilökohtaisesti sen merkityksen ja alkaa toteuttamaan sitä työssään vapaaehtoisesti (Seikkula & Arnkil 2009, 175). Tämä tulee huomioida kehitettäessä puheeksi ottamista organisaatiotasolla tai laajemmin koko nuorisotyön työkentällä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA METODOLOGIA

Tutkimukseni tarkennettu tutkimuskysymys on: Miten nuorten ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista voitaisiin tehostaa Seinäjoen kaupungin nuorisotiloilla? Toinen tutkimuskysymys on: Miten moniammatillista yhteistyötä voitaisiin tehostaa perusnuorisotyössä? Tutkimus pyrkii löytämään haastattelujen ja teoreettisen viitekehyksen pohjalta kehitysideoita Seinäjoen kaupungin nuorisotoimelle. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena teemahaastattelua hyödyntäen. Analysoinnissa hyödynnettiin taulukointia, teemoittelua ja luokittelua.

Oma työkokemukseni nuorisotoimessa toi minulle tätä tutkimusta varten sekä hyötyä että haasteita. Toisaalta minulle on kahden vuoden aikana muodostunut käsitys tilatyöstä ja sen potentiaalista. Se auttoi minua ymmärtämään haastateltavien kertomaa ja nuorten kanssa työskentelyn ydintä. Toisaalta näkemykseni rajoittuu pääasiassa yhteen nuorisotilaan ja nuorisotilojen välillä voi olla suuriakin eroja esimerkiksi kävijöiden vaihtuvuudessa. Kokemukseni nuorisotyöstä on synnyttänyt idean tälle työlle ja kirvoittanut minut myös ajattelemaan, miten työtä voitaisiin kehittää. Tämä toisaalta helpotti minun asemaani miettiessäni kehitysideoita, mutta toisaalta se edellytti erityisen huomion kiinnittämistä objektiivisuuteen ja aineistolähtöisyyteen, sillä en ole voinut välttyä saamasta kehitysideoita jo ennen työni empiiristä osiota. Minun täytyi siis kiinnittää erityistä huomiota siihen, että aineisto todella tukee tällaisia ehdotuksia. Tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä lisäsin kirjoittamalla ylös raporttiini, mikäli ehdotus liittyy ennen tutkimusta nousseisiin kehittämisajatuksiin.

4.1 Laadullinen tutkimus

Opiskellessani laadullisen tutkimuksen menetelmiä kurssilla ja myöhemmin tätä työtä varten huomasin kirjoittajien välttävän laadullisen tutkimuksen yksinkertaista määrittelyä – ja aivan syystä. Laadullista tutkimusta kuvaillaan eri lähteissä monista näkökulmista ja käytettävien menetelmien kautta, jolloin yksinkertaista määritelmää sille tuntuu olevan vaikea löytää. Tuomi ja Sarajärvin (2018, 18) korostavat, että

monissa opinnäytteissä käytetään liian kritiikittä yksinkertaisia määritelmiä laadullisesta tutkimuksesta. Käytännössä laadullista tutkimusta voi Tuomen ja Sarajärven mukaan tehdä monella eri tavalla ja erilaisin metodein, ja siksi eri oppaiden tarjoamien vastausten yhdistäminen yhdeksi määritelmäksi on haastavaa ja nähdäkseni myös epätieteellistä. Erilaiset teokset tarjoavatkin selkeää määritelmää tehokkaammin ohjeita oman laadullisen tutkimuksen ymmärtämiselle ja tieteellisesti luotettavalle tekemiselle. Näiden oppaiden monimuotoisuus antaa aloittelevalle tutkijalle mielekkään tilan tehdä tutkimusta omalla tyylillä, kunhan pyrkii noudattamaan tiettyjä tieteen tekemisen lainalaisuuksia. Tutkimuksen toteutuksen ja metodologian luku keskittyy tässä työssä siis enemmän kuvaamaan tämän tutkimuksen kannalta oleellisia asioita kuin opettamaan lukijalle mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan.

Huolimatta laadullisen tutkimuksen käsitteen moninaisuudesta, yhteistä laadulliselle tutkimukselle voidaan ajatella olevan ihmisen kokemusmaailmasta käsin eteneminen. Myös minun työssäni, kuten varmasti suuressa osassa laadullisia tutkimuksia, on selkeä fenomenologinen näkökulma, sillä työni pyrkii muodostamaan nuorisohjaajien yksilöllisistä ja itse sanoitetuista kokemuksista tarkasteltavia ja analysoitavia ilmiöitä (Laine 2018, 25). Kehittämistyönä opinnäytteeni on vahvasti induktiivinen, eli aineistolähtöinen. Työ pyrkii muodostamaan aineistosta nousseita havaintoja yhdistelemällä laajempia ilmiöitä ja rakentamaan niistä sellaisia käytännön kehitysehdotuksia, joiden pohjalta toimeksiantaja pystyy kehittämään työskentelytapoja ja organisaatiota (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Teoreettinen viitekehys on oleellinen osa myös aineistolähtöistä tutkimusta. Aineistolähtöiselle työlle, kuten tälle opinnäytteelle, teoreettinen viitekehys antaa muun muassa perusteen tutkimuksen tarpeellisuudelle ja auttaa lukijaa hahmottamaan, millaisesta näkökulmasta käsin aineistoa tarkastellaan. Lisäksi pelkkä induktiivinen päättely ei täytä tieteellisen tutkimuksen vaatimuksia, vaan silloin kyseessä on pelkkä havaintojen esittely. Tutkimus tarvitsee siis vähintään perehtymisen teoreettiseen viitekehukseen ja ennakkokäsityksen tutkittavasta ilmiöstä ja asetelmasta, vaikka aineistoa ei käsiteltäisikään pääasiassa teoriasta käsin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullinen tutkimus on Kiviniemen (2018, 62 ja 63) mukaan prosessi, jossa tutkimuksen tavoitteet selkeytyvät prosessin aikana. Laadullista tutkimusta tehdessä ei siis tarvitse olla täysin selvää minkä näköinen tutkimuksesta lopulta tulee. Itselläni on ollut tätä työtä tehdessäni melko selkeä visio siitä, missä järjestyksessä työni etenee ja millaisia tavoitteita se pitää sisällään. Myös tutkimuskysymykset ovat olleet alusta asti selkeitä, vaikka niiden sanoittaminen ei olekaan aina ollut yhtä muuttumatonta.

4.2 Aineistonkeruu ja aineiston kuvaus

Aineistonkeruu on oleellinen osa laadullista tutkimusta, sillä huolellisesti kerätty ja käsitelty aineisto antaa tutkijalle tilaisuuden haastaa omia ennakkokäsityksiään ja hypoteesejaan. Huonosti toteutettu aineistonkeruu voi johtaa tutkijan ohjaamiin vastauksiin, kun taas huolella tehty metodin valinta ja aineistonkeruun toteutus tukee tutkimuskysymyksen kannalta oikeanlaisen tiedon hankkimista ja antaa mahdollisuuden yllätyksiin. Myös aineiston huolellinen käsittely on ensiarvoisen tärkeää. Esimerkiksi haastattelu tulee saada dokumentoitua mahdollisimman tarkasti sisältäen myös haastattelijan täsmälliset kysymykset, ei pelkkiä vastauksia. (Alasuutari 2011, 60 – 66.) Aineistonkeruun menetelmäksi valitsin teemahaastattelun, sillä tavoitteenani oli saada haastateltavat kertomaan mahdollisimman vapaamuotoisesti omasta työskentelystä.

Käytännössä työssäni on vaikea määrittellä, onko kyseessä puolistrukturoitu haastattelu vai teemahaastattelu, sillä niiden keskinäinen määrittely ei aina ole täysin tarkkaa. Haastattelu piti sisällään haastattelurungon, joka eteni teemoittain. Lisäksi keskustelu eteni hyppien teemasta toiseen siten, että välillä haastateltava vastasi useampaan teemaan kerralla. Välillä esitin kysymyksiä suoraan haastattelurungosta puolistrukturoidun haastattelun tyyliin, mutta välillä riitti esittää vapaamuotoinen tarkentava kysymys, jonka avulla haastateltava siirtyi seuraavaan teemaan. Näin ollen haastattelua voisi kuvata puolistrukturoiduksi tai teemahaastatteluksi, mutta haastattelun vapaamuotoisen etenemisen ja selkeiden teemojen vuoksi määrittelen käyttämäni menetelmän teemahaastatteluksi. (Saaranen-Kauppinen &

Puusniekka 2006) Kysymysrunko sai lopullisen muotonsa parin kirjoittamissession aikana. Tässä auttoi selkeä näkemys siitä, millaisiin asioihin halusin vastauksia.

Carey (2012,111) kuvaa seuraavanlaisia huomionarvoisia asioita haastatteluja suunniteltaessa: Saatko tarpeeksi haastateltavia, jotta tutkimuksen tavoitteet täyttyvät? Missä haastateltavat haluavat haastattelun tapahtuvan? Koituuko haastatteluista kuluja? Kauanko menee saada lupa haastatteluille? Vastaavanlaisia pohdintoja kävin myös itse haastatteluja suunnitellessani. Tavoitteeksi asetettiin kymmenen haastattelua ja annoin kaikkien haastateltavien valita itse missä he haluaisivat haastattelun tapahtuvan. Toimitin lisäksi haastateltaville haastattelurungon ennen haastatteluja. Osa haastatteluista pidettiin nuorisotiloilla ja osa nuorisokeskuksella. Lupa tutkimukselle pyydettiin kirjallisena nuorisotoimenjohtajalta, ja hän oli tietoinen, minkälaisia asioita koskien työntekijöitä haastatellaan. Toimitin myös nuorisotoimenjohtajalle kysymysrunkonni. Haastattelut pidettiin ohjaajien työajalla.

Haastateltavia oli yhdeksän, ja he kaikki työskentelivät nuoriso-ohjaajina Seinäjoen kaupungilla. Osa-aikaisia iltaohjaajia ei tutkimuksen rajallisen laajuuden vuoksi mahtunut mukaan, sillä yhdeksän kymmenestä haastatteluun kutsutusta suostui haastatteluun. Alkuperäinen suunnitelmani oli pyytää mukaan kaikkia nuoriso-ohjaajia ja täydentää haastatteluja iltaohjaajille siten, että haastattelisin yhteensä kymmentä ohjaajaa. Iltaohjaajien mukaan saaminen olisi antanut työlle tarvittavan toisen näkökulman, mutta vain yhden iltaohjaajan mukaan ottaminen olisi antanut liian suppean kuvan iltaohjaajien näkökulmasta muun muassa nuorisotilojen erilaisuuden vuoksi. Tästä syystä päädyin jättämään iltaohjaajat kokonaan pois ja keskityin haastattelemaan vakituisia työntekijöitä. Olen kuitenkin erittäin tyytyväinen siihen, miten moni osallistui haastatteluun, sillä kaikki alueen nuorisotilat ovat nyt edustettuna aineistossa.

Yksi syy haastattelujen suureen osallistujamäärään voi olla siinä, että soitin jokaiselle haastateltavalle henkilökohtaisesti ja pyysin osallistumaan. Kaikki osasivat odottaa puhelua, sillä olin aiemmin työharjoittelussa nuorisotoimella kertonut opin- näytetyöni aiheen ja kertonut heille tarvitsevani haastateltavia. Toinen syy voi olla siinä, että harjoitteluni ja työkokemukseni aikana kaikki ohjaajat tulivat minulle jollakin tasolla tutuksi, joka varmasti madalsi kynnystä haastattelulle. Kolmanneksi

syyksi nostan esille nuoriso-ohjaajien henkilökohtaisen halun kehittää omaa työtään, joka nousi esille aktiivisuuden lisäksi myös vastausten laadussa. Tuttavuus haastateltavien kanssa mahdollisti haastattelujen nopean aloittamisen ja sen, että haastateltavia ei juurikaan näyttänyt jännittävän haastattelun aikana. Pidin haastatteluissa tutkijapositioni ja pyrin jatkuvasti objektiivisuuteen, jolloin haastattelutilanteet pysyivät ammatillisina tuttavallisuudesta huolimatta. Tämä näkyi muun muassa siinä, että aineistossa oma osuuteni keskustelusta on huomattavan vähäinen suhteessa haastateltaviin, eli oma puheeni rajoittuu lähinnä tarkentaviin kysymyksiin ja haastattelurungossa etenemiseen.

Alla esimerkki tarkentavasta kysymyksestä. Kyseisessä kohdassa haastateltava oli juuri kuvannut mielenterveysongelmia erityisen vaikeiksi tarttua.

J (haastattelija): Minkälaista lisätukea tai lisäosaamista sä henkilökohtaisesti kaipaisit?

H: No ehkä justiin koulutusta siihen, että se olis tuota niin niin, että osais tunnistaa niitä asioita.

J: Onko se nimenomaan niinku näitä mielenterveysjuttuja?

H: Joo semmosta justiin. Ja haasteellisempia. Tota niin niin. Että mitenkä niitä sitte ottais niinku jos huomaa niin, mitenkä niitä sitte lähtee viemään eteenpäin. Käsittelemään sen lapsen tai nuoren kanssa.” H8

Haastattelut nauhoitettiin ja sanelut litteroin tekstitiedostoksi sanatarkasti murteet sisällyttäen. Litteroitua aineistoa kertyi 58 tekstisivua (Fontti: Calibri 11). Haastateltavat nimettiin nimillä ”Haastateltava 1” jne. anonymiteetin säilyttämiseksi. Myöhemmin analyysivaiheessa nimet lyhentyivät muotoon ”H1”. Analyysivaiheeni aloitin jo litteroinnin aikana kirjaamalla ylös aineistosta esille nousseita huomioita ja havaintoja erilliseen muistioon, jonka liitin myöhemmin analyysitaulukkooni tukimateriaaliksi. Litteroitua aineistoa käytin täsmällisessä muodossaan vielä aineiston teemoittelun aikana, mutta tulosten raportointivaiheessa muutin suorien lainausten kirjoitusasua sen verran, että murteista ja puhetyyleistä ei voi suoraan päätellä vastaajaa. Tämä oli nähdäkseni välttämätöntä työyhteisön ollessa niin tiivis ja pieni, että jokainen sen jäsen voi helposti tuntea toisensa maneerit ja murteet.

4.3 Analyysi

Analysoinnissa käytin seuraavanlaista taulukointia:

Teema	Muistiinpanot	Sitaatit	Analyysi

Taulukon teemoilla tarkoitan haastattelun alkuperäisen teemoittelun sijaan havaintojen luokittelua. Nämä teemat syntyivät aineiston litteroinnin yhteydessä tekemistäni muistiinpanoista, joiden pohjalta sain käsityksen siitä, millaisia asioita aineisto käsittelee.

Muistiinpanot-sarakkeeseen kirjasin kyseistä teemaa koskevat karkeat litteroinnin aikana nousseet havainnot ja niiden toistuvuuden. Nämä havainnot olivat lähtökohdaisesti intuitiivisia, joten niiden paikkansapitävyyteen suhtauduin varauksella. Alasuutari (2011, 62) nostaa esille intuitiivisen havainnoinnin pitävän sisällään riskin, jossa epämääräiseen intuitioon perustuva havainnointi ei anna aineistolle mahdollisuutta todistaa tutkijan hypoteeseja vääräksi, vaan voi johtaa omien ennakkoluulojen todisteluun aineiston avulla. Tämä riski ei nähdäkseni realisoidu omassa työssäni, joka pyrkii kokoamaan ja muuttamaan haastateltavien kokemukset kehitysideoiksi. Työ ei pyri vastaamaan kysymykseen ”tuleeko nuorisotilojen varhaista puutumista kehittää”, vaan se olettaa, että nuoriso-ohjaajien kokemuksista löytyy pieniä tai suuria kehitysideoita. Vaikka Alasuutari nostaa esille intuitiivisen havainnoinnin riskin, voi intuitiivista havainnointia pitää myös oleellisena osana fenomenologista tutkimusta, jossa tutkimuksen alussa on hyvä lukea aineisto ensin kokonaisvaltaisesti läpi laajaan kokonaisnäkemykseen pyrkien (Giorgi 1997). Tämän voi ajatella pitävän väkisinkin sisällään myös intuitiivista havainnointia.

Suurin ennakkoluuloni aineistoa kohtaan oli se, että eri tilojen ohjaajien kokemukset voivat olla keskenään hyvinkin erilaisia. Aineiston litteroinnin aikana tekemieni havaintojen suurin tarkoitus olikin tunnistaa aineistossa toistuvia teemoja ja helpottaa varsinaisen aineiston jäsentelyä analyysia varten.

Sitaatit-kohdassa luin koko aineistoni läpi ajatuksella ja kopioin jokaisen teeman alle niihin liittyvät sitaatit. Tässä vaiheessa sitaatteja ei ollut lajiteltu mitenkään järjestykseen, lukuun ottamatta niiden luokittelua yhden suuren teeman alle. Sitaateista löytyy haastateltavan numero ja sivu, jolta kyseinen lainaus löytyy.

Viimeisessä vaiheessa kävin analysoiden taulukkoani läpi teema kerrallaan laajasta otannasta supistaen siten, että analyysikenttään tein kiinnostavista ja oleellista tietoa tarjoavista sitaateista ryppäitä. Käytin Wordin yliviivausta seuratakseni missä kohtaa olin menossa, mutta en tehnyt aineistoon enää erityistä koodausta, vaan koodaus tapahtui poimimalla toisiinsa liittyviä sitaatteja allekkain "analyysi"-kenttään. Samalla tarkistin oliko muualla aineistossa sellaista materiaalia, joka oli vahingossa päätynyt väärän teeman alle. Tämän jälkeen muodostin ryppäistä johtopäätöksiä, jotka kirjoitin analyysikenttään sitaattien perään. Lopuksi valitsin sitaateista 1-4 kuvaavinta tai oleellisinta, ja teksti oli valmis liitettäväksi raporttiin viimeistelyä varten.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Moniammatillinen yhteistyö

Aineistosta ilmenee, että moniammatillinen yhteistyö kohdistuu vahvasti niihin toimijoihin, joiden kanssa ohjaaja on säännöllisesti yhteistyössä. Ohjaajat kertovat kynnyksen olevan matalampi ottaa yhteyttä niihin tahoihin, jotka he tuntevat hyvin. Tiettyjen tahojen, kuten sosiaalitoimen kanssa toivottaisiin tiiviimpää yhteistyötä ja esimerkiksi yhteisiä palavereja, jotta henkilöt tulisivat tutuiksi ja yhteydenpito helpotuisi. Ohjaajat hakevat myös tukea ja konsultaatiota niiltä tahoilta, joiden kanssa heillä on jo valmiiksi säännöllistä yhteistyötä, esimerkiksi kuraattorilta ja seurakunnalta.

Tietysti olis siinä hyvä olla joku vaikka yhteinen kokoontuminen mihinkä tulis niinku vähän kaiken näkösiä, niinku sosiaalialan ammattilaisia ja kokoontuis tekeen vähän kontakteja. H3

Ankkurin kanssa tehdään. Sinne on aina helppo soittaa. Tietysti seki auttaa, että ku siellä on meidän omaa väkeä töissä, niin sitte pystyy sinne olla yhteydessä. Se on aika helppoa se soittaminen sitten sinne. Että oon kokenut, että se on ihan hyvä. H1

No jos tietää ne väylät ja ne on tavallaan jo auki, niin sitten se on kaikista helpointa kun tietää kelle soittaa tai keltä kysyy. H3

Ehkä se vois olla semmonen asia, että tota niin, ku ne tuntis ehkä henkilökohtaisestikin paremmin, niin ehkä sieltä [sosiaalitoimelta] enemmän kysyiskin sitten niitä. H9

Osa ohjaajista kaipaa tukea haastaviin tilanteisiin ja omaan ammattitaitoon suhtautaan joidenkin ilmiöiden kohdalla epävarmuudella. Useat ohjaajat tekevät paljon yhteistyötä kuraattorin kanssa ja aineisto piirtää kuvan kuraattorista ja nuorisotyöntekijästä toisiaan täydentävinä ammattilaisina. Ongelmaksi kuitenkin nousee salassapitovelvollisuus, joka estää tiedon jakamisen ja saamisen tilanteissa, joissa on noussut huoli nuoresta.

No tässä itse asiassa justiin on kuraattorin kanssa keskusteltu. Elikkä se [salassapitovelvollisuus] vaikeuttaa tosi paljon, elikkä kuraattori ei tavallaan saa meille antaa mitään tietoa ja me ei saataisi antaa hänelle tietoa. Niin tää niinkun vaikeuttaa oikeesti tosi paljon sitä niinkun kuraattorin kans nimenomaan tehtävää yhteistyötä. H5

Nuorisotyöntekijät tekevät paljon yhteistyötä erilaisten tahojen, kuten koulun, seurakunnan ja 4H-yhdistyksen kanssa. Aineistossa esiintyy kuitenkin vain vähän sellaisia tiiviin yhteistyön tahoja, jotka liittyvät suoraan nuoren avun piiriin saattamiseen. Aineistossa eniten mainitut tahot voisivat kuitenkin nähdäkseni tukea nuoren ongelman täsmällisempää tunnistamista ja kartoittamista, mikäli esteeksi ei muodostuisi salassapitovelvollisuus. Tällainen on esimerkiksi koulu, jonka kanssa tehdyllä avoimella yhteistyöllä voitaisiin selvittää, rajautuuko yksittäisen nuoren ongelma vapaa-aikaan, vai ilmeneekö se myös koulussa.

Lastensuojeluilmoituksia nuorisotiloilla tehdään vaihtelevasti.

No ehkä toi niinku sosiaalipuoli, niin niillä on oma vaitiolovelvollisuus ja se tuntuu, että se joskus on haastavaa. Että me voidaan kertoa asioita niille, mutta ne ei voi kertoa meille... (jatkuu)... Koska jos me ilmoitetaan jostakin meillä havaitusta huolesta, niin niin, kyllä olis kiva tietää sitten ihan sieltä kautta, että kuinka asia etenee. H2

5.2 Koulutus

Työntekijöillä on aineiston mukaan hyvä luottamus omiin valmiuksiin toimia tietyn tyyppisissä ongelmatilanteissa, kuten kiusaamistilanteissa, päihteiden käytössä tai jos joku nuorista uhkaa jäädä sivuun. Aineistossa kuitenkin toistuu työntekijöiden tarve lisäkoulutukselle heille vieraammissa aiheissa, kuten itsetuhoisuudessa, huumausaineissa ja mielenterveysongelmissa. Myös seksuaalinen hyväksikäyttö nousee esille koulutuksena, jonka eräs ohjaaja oli käynyt ja toivoi vastaavia lisää. Useimmin esille nousee tarve lisäkoulutukselle mielenterveysasioissa.

(Lyhenne J viittaa haastattelijaan.)

J: Minkälaista lisätukea tai lisäosaamista sä henkilökohtaisesti kaipaisit?

H: No ehkä justiin koulutusta siihen, että se olis tuota niin niin, että osais tunnistaa niitä asioita.

J: Onko se nimenomaan niinku näitä mielenterveysjuttuja?

H: Joo semmosta justiin. Ja haasteellisempia. Tota niin niin. Että mitenkä niitä sitte ottais niinku jos huomaa niin, mitenkä niitä sitte lähtee viemään eteenpäin. Käsittelemään sen lapsen tai nuoren kanssa. H8

Kyllä noi mielenterveysasiat on semmoset, että vois niinku. Mikähän se oli, mielenterveyden joku koulutus. Kyllä meillä on aika moni käynny. Mulla on siitä joku opuskin ollu. Mä oon sen tilannu itelleni. Mutta just sellasia jossa on tavallaan tälläsiä käytännön työkaluja ja menetelmiä. En tiedä, ehkä tilatyötä ajatellen. Tälläsiä konkreettisia tehtäviä tai mitä voi vaikka luokkien kanssa tehdä tai semmosia, niin jotenkin aina semmoset uudet koulutukset olis hyviä mistä sais uutta ajatusta ja uusia työtapoja. H1

Yleisesti ottaen haastateltavat kaipaavat monipuolista lisäkoulutusta erilaisista ilmiöistä varhaisen puuttumisen tueksi. Erityisesti esille nousee varhainen tunnistaminen ja miten lähteä liikkeelle, jos esimerkiksi herää huoli nuoren mielenterveydestä.

[Millaista tukea kaipaisi]

Koulutusta ja siis niinkun just semmosia konkreettisia asioita, et mitä sä teet kun on tommonen tilanne, et mitkä on semmosia keinoja mitä kautta sitä tilannetta voi lähestyä tai käytännössä oikeesti tekee koska se keskusteluhan, keskusteluahan voi aina niinku ylläpitää, mutta just se, että onko jotain semmosia ku 'tee näin jos nuori on tälläinen'. H3

No ehkä siihen just tunnistamiseen. Et se, että tietäsin niinkun ainakin siis jotkut jotain ihan niinku vaikka yleisimmistä mielenterveysongelmista tai nuorten tai semmosta niinku, ensimmäisiä yleisiä oireita tai mistä sen voi tunnistaa. Et ehkä se koulutus. Et mä ees tietäsin niistä niinku mielenterveysongelmista enemmän. H6

Ehkä vois olla jotakin henkilöstön koulutusta johonki mielenterveyteen justiin, kuinka niihin puuttua ja mitkä olis sellaisia ensiaskelia siihen. H7

Huoli puheeksi-koulutukseen halusi yhdeksästä haastateltavasta vahvasti kahdeksan ja yksi oli kiinnostunut, mutta kaipasi lisää tietoa koulutuksen sisällöstä. Osa työntekijöistä oli sen jo kerran käynyt, mutta koulutuksesta oli kauan aikaa.

5.3 Resurssit ja tilat

Resurssipula nousee esille useamman henkilön vastauksissa. Toisaalta useampi ohjaaja toivoisi lisää toimistotyöaika/suunnittelu-aikaa, mutta toisaalta resurssipula näkyy myös siinä, että tilalla on liian vähän työntekijöitä erityisesti kiireisinä aikoina.

...ja sitten niinku tällä hetkellä sellanen riittämättömyyden tunne on siihen, että suunnittelu-aikaa meille jää tosi vähän kun on niin monenlaista hommaa. H1

Ohjaajien kuvaama resurssipula vaikuttaa varhaiseen puuttumiseen siten, että työntekijöitä on vähän suhteessa kävijöihin, jolloin työntekijän voi olla hyvin vaikea irtautua kahdenkeskiseen keskusteluun nuoren kanssa, sillä silloin tilan valvonta jäisi puutteelliseksi.

...Se varmaan vaatis sitten sitä aikaa, että pystyis jonkun nuoren kanssa ihan kahden kesken keskustelemaan, mikä ehkä tekee meidän työstä haastavan siinä. Meillä on täällä yleensä niin paljon porukkaa, että ei voi mennä kenenkään kanssa oikeestaan kauheen kauaksi aikaa keskustelemaan kahdestaan. H2

No tietenki tulee niitä tilanteita, että kun usein ollaan sitten kuitenkin kahden töissä, niin jos on talo täynnä, niin pitää olla kyllä tietynlainen rauha muuten tilalla, että pystyy toinen ohjaaja vetäytymään jonku kanssa kahdenkeskiseen keskusteluun. H5

Eryityisesti viikonloput nousevat esille haastavina resurssien kannalta. Viikonloput ovat myös varhaisen puuttumisen kannalta tärkeitä, sillä viikonloppuisin nuorisotilojen kävijämäärät ovat suurempia ja tilalla käy sellaisia nuoria, joita ei arkena välttämättä näy.

Viikonloput on ainakin semmonen, mihinkä tarvis lisää miehitystä. Viikolla ehkä ihan pärjätään, mutta että viikonloput on semmoinen, mihinkä meille pitäisi saada lisää miehitystä. H1

Perjantai-ilta on tosi haastava. Mä en yhtään pistäis pahitteeks, vaikka meitä ois siellä yksi enemmän perjantaina. Just ainakin sitä hässäkkäisempää aikaa, että. Että siinä pystyis. Kyllä se on nyt hyvin pitkästi vaan se valvontanäkökulma. Että niin niin sillä lailla nyt en pistäis yhtään pahitteeks jos ois yks lisää. H9

Ohjaajat kokevat nuorisotilat vaihtelevasti sekä tehokkaina, että haastavina varhaisen puuttumisen kannalta. Tilatyön vahvuutena nähdään muun muassa nuorten vapaaehtoisuus, joka luo kohtaamiselle heti alussa hyvän lähtökohdan ja kannustaa avoimuuteen. Myös nuorten tapaaminen usein koetaan varhaista puuttumista edesauttavaksi. Toisaalta tilojen haasteeksi nousee useissa haastatteluissa väenpaljous. Väenpaljous aiheuttaa osaltaan samaa kuin resurssipula, eli kahdenkeskisiä keskusteluja on vaikea toteuttaa niin, ettei joku olisi kuulemassa tai häiritsemässä. Kaksi haastateltavaa nosti haasteeksi sen, ettei heillä ole asiakkaiden yhteystietoja. Tästä johtuen nuoren vanhempia voi olla hyvin vaikea tavoittaa, ellei nuori ole itse halukas antamaan vanhempiensa yhteystietoja. Yleisesti ottaen ohjaajat näkevät tilatyössä kuitenkin paljon vahvuuksia varhaisen puuttumisen kannalta.

Jos sä meet vaikka toimistolle, että käydään vähän juttelemassa ja soittelemassa kotia, niin aivan varmana on joku oven takana. Että siinä mielessä se ei oo ehkä niinku. Mutta että ehkä tämmöset lievemmät ongelmat, että jos on sitä niinku kuulluksi tulemisen tarvetta tai muuta, niin semmoseenhan meidän tila tai tää tilatyö on omiansa. H1

Kyllä se sillä lailla on niinku semmonen tuota niin niin hyvä ympäristö, että nuoret on niinku avoimia ja on niinku. Syntyy sitte niitä vuorovaikutustilanteita ja kertovat paljon asioistaan, niin se niinku helpottaa sitä sitte, sitä varhaista puuttumista. H8

No ehkä siinä se, että tiettyjä nuoria sä näet tosi usein. Että sä voit nähdä niitä joka päivä ja sillä lailla koko ajan oppii tuntemaan niitä paremmin, ja jos sattuu olemaan sellasesta nuoresta kyse niin kyllä mä sanoisin, että tuntee aika hyvin. Niin siinä on sillä lailla etu. H7

Ensisijaisesti oltais kotiin yhteydessä. Mut sehän on tosi hankalaa saada ehkä sinne kuitenkin sitä viestiä, et jos ei nuori oo yhteistyöhaluinen. Ja mehän ei välttämättä saada vanhempien numeroita niinku

sitte mistään. Se on se huono juttu, että kun meillä ei oo niinkun niitä yhteystietoja, kun on tällaista avointa toimintaa. H5

5.4 Tuki ja työyhteisö

Oman työporukan (työparin ja iltaohjaajien) tuki koetaan siinä tärkeäksi, että asioita saadaan käsiteltyä isommalla porukalla. Osa ohjaajista on kuitenkin sitä mieltä, että pelkkä iltaohjaajien kanssa asioiden käsitteleminen ei aina riitä oman varmuuden synnyttämiseen, vaan ohjaajat kaipaivat vertaistukea muilta nuoriso-ohjaajilta tai tukea itseä erikoistuneemmalta taholta.

Kyllä tietysti vois ajatella, että olis semmonen työpari, kenenkä kanssa niitä pystyis juttelemaan. Sillä lailla et sen asian vois niinku avata siihen, että mikä tää on ja mitä vois tehdä ja että olis sitten, että jos se on iltaohjaaja niin siitä ei välttämättä oo semmosta samanarvoista tukea, että tuntuu, että itte kuitenkin pitäis olla se tietoisempi asiasta, että mitenkä toimitaan. H9

... Sitten kun oot yksin, niin tavallaan se on niinku. Onhan se niinku hankalampaa. Ei pysty kenenkään kanssa pallottelemaan niinku, että mihinkä nyt kannattaa ja mitä kannattaa ja ootko sä huomannut tällästä. Toki on aina ne iltaohjaajat, mutta että. No nythän meillä on ollut niin hyvä tilanne niidenkin kanssa, että meillä on niin hyvä tiimi tässä. Mutta että just se, että pitää olla niitä muitakin ohjaajia, että sä et joudu niitä yksin tekemään niitä päätöksiä ja olemaan yksin sen oman havainnoinnin kanssa, vaan pystyt vähän niinku juttelemaan muiden kanssa. Niin se on ehdottoman tärkeä, varmaan tärkeintä. H1

Pääosin nuoriso-ohjaajat näkevät iltaohjaajat hyvänä tukena ja itsenäisesti toimivina työntekijöinä, ja osa suositteleekin lisäpanostusta iltaohjaajiin muun muassa tabletien/matkapuhelimien ja koulutusten muodossa. Yksi haastateltavista kuitenkin toivoi, että tilalla olisi osa-aikaisten ohjaajien sijaan toinen vakituinen työpari.

Mun mielestä tilalla pitäis olla niinku vakituisia työntekijöitä, ettei ne oliskaan noita iltaohjaajia. Et se varmaan olis yksi. Et sulla olis työpari, jotka kumpikin tekis siellä tilalla sitä työtä. H4

Iltaohjaajat on tietysti tosi suuri tuki. Iltaohjaajat jopa tekee niitä. Että en mä oo ite esimerkiksi aina jossain lastensuojelutapauksessa, niin en oo esimerkiksi töissä, kun pitää heti toimia. Iltaohjaajat osaa kyllä. H9

Osa ohjaajista on yhteydessä esimiehiin haastavissa tilanteissa. Osa kuitenkin toivoo, että esimiehet olisivat enemmän mukana haastavissa tilanteissa ja että myös heidän kanssaan keskusteltaisiin nuorten ongelmista.

Nyt kun miettii, niin tosi vähän mun tulee esimiesten kans juteltua semmosista aiheista. Niinku tämmösistä, mikä on itse asias aika jännä. Nyt kun rupee miettimään. Et tämmöstä, et millaisia ongelmia on nuorilla, niin ei me tämmöisistä puhuta koskaan. H1

No kyllähän nämä lähimmät työkaverit on yleensä se kenenkä puoleen kääntyy jos niinku joku pattitilanne tulee, taikka sitten loppuviimein esimies, mutta ehkä ne on ne työkaverit ensimmäisenä kenenkä puoleen kääntyy. H2

Muutama ohjaaja on joskus kysynyt konsultaatioapua erityisnuorisotyöstä tai etsivästä nuorisotyöstä. Yleistä käytäntöä tästä ei kuitenkaan ole, vaan tukea haetaan myös mm. kuraattoreilta ja seurakunnalta, kuten aiemmassa moniammatillisen yhteistyön luvussa voi havaita.

Oon varmastikin kysynyt meidän erityisnuorisotyöntekijältä joskus niinku justiin vähä tällästä konsultaatioapua, jos on itse niinku miettinyt vähä kahden vaiheilla, että miten edetä asiassa, niin että kyllähän sitte sieltä sitä tukea sitte tietenkin saa. H5

5.5 Haastateltavien kokemuksia nuorten ongelmista

Haastateltavien kokemukset nuorten ongelmista ovat moninaisia. Nuorten keskuudessa esiintyy muun muassa viiltelyä, aikuisen kaipuuta, päihteitä, ihmissuhdeongelmia, tavanomaista murrosiän tuomaa kiukuttelua, erityisen tuen tarvetta, ongelmia vanhempien kanssa, mielenterveysongelmia, kouluvaikeuksia, syrjäytymistä ja rajojen testaamista.

No ihan saattaa olla, että koulunkäynti tökkii, kotona asiat on huonosti... H7

No tietysti kavereitten kanssa kaverisuhteissa voi olla ongelmia. Sitten tälläsiä poika-tyttöystävä- asioita, ihmissuhdeongelmia. Sitten vanhempien kanssa tietysti voi olla välit... Joillakin on ollut vaikka niinkin että on isän kanssa huonot välit tai jotain tämmöstä. H1

No on tietysti tämmöisiä viiltelyjuttuja. Niitä on, et se on harvemmas, mut niitä on ollut. Kiusaamisjuttuja. Alkoholia. Mitäs muuta? No ne nyt on varmaan semmoset, mitä nyt on eniten ollu... H9

Haastateltavat kokevat tietyt ongelmat vaikeammiksi tunnistaa kuin toiset. Useamman ohjaajan mukaan ohjaajan työkokemus ja oma persoona vaikuttavat siihen miten paljon asioita voi havaita tai saada selville. Osa ongelmista on sellaisia, joiden puhdas havainnoiminen on vaikeaa, jolloin tärkeäksi nousee nuoren tai nuorten tuottamat asiat. Huomionarvoista on, että ohjaajien vastauksissa ei ole selvää konsensusta vaikeista ja helpoista ongelmista, vaan keskinäiset ristiriidat vastauksissa voivat olla suuriakin. Tämä puhuu sen puolesta, että ohjaajan aiemmat kokemukset, hankittu erityisosaaminen tai jokin muu erottava tekijä vaikuttaa ohjaajan kykyyn havaita ja saada selville tiettyjä ongelmia. Tämä on nähdäkseni luonnollinen tulema ottaen huomioon ohjaajien erilaiset koulutustaustat ja aiempi työkokemus.

Tosi paljo ollaan sen varassa mitä nuoret puhuu. Ja niinku sitten nyt tuli semmoinen ajatus, että niinkun kuinka paljon se ohjaajan persoona vaikuttaa siihen, kuinka paljon sä saat siitä irti. Sillon sun on helpompi tunnistaa, ku ne puhuu. H1

Kyllä mä uskon, että kun ne huomais, että pystyy keskittyä ja pystyy keskustella jonkun kanssa kahdestaan, niin kyllähän ne tuottaa tuloksia. Huomaa, että joku aikuinen on semmoinen, kuka jaksaa kuunnella ja välittää. H2

Toinen tärkeä havainto on, että moni ohjaajista turvautuu aineiston perusteella eniten näkyviin havaintoihin ongelmien tunnistamisessa. Se on nähdäkseni myös luonnollista ottaen huomioon ohjaajien muut toteamukset kahdenkeskisten keskustelujen haasteista resurssipulan ja tilojen vuoksi. Myös ohjaajien erilaiset työhistoriat ja koulutustaustat voivat vaikuttaa siihen, miten luonnollinen lähestymistapa esimerkiksi dialoginen haastattelu on.

Esimerkiksi jos on mielenterveysongelmia. Ei niitä oikeestaan voi kauheen hyvin kenestäkään nähdä. Jotain juttuja voi nähdä, mutta se nyt ainakin. H2

Mutta ehkä niinku se pääpointti on siinä, mikä meidänkin työn tärkein osaaminen on, niin se kohtaamistyö. Ja niin kuin nuoretkin aina sanoo, että kun me ollaan niin uteliaita. Niin on se, että oikeesti ollaan uteliaita, ollaan aidosti kiinnostuneita, niin kyllähän se nuorille välittyy se, että ollaan siinä tilanteessa aidosti läsnä ja meitä oikeasti kiinnostaa mitä heille kuuluu. Niin kyllähän sillä saadaan tehtyä hyvää pohjatyötä. H5

Ne [kouluvaikeudet] on varmaan vaikeita [tunnistaa]. Että kun koulun kanssa on loppujen lopuksi aika vähän yhteistyötä. H9

Aineiston perusteella ohjaajilla vaikuttaisi olevan suurempi varmuus varhaiseen puuttumiseen kuin varhaiseen tunnistamiseen. Varhaiseen tunnistamiseen liittyen nousi esille enemmän epävarmuutta ja vaikeita ongelmia, mutta varhaisessa puuttumisessa ongelmien niin sanotusti varman tunnistamisen jälkeen on nähtävissä huomattavaa neuvokkuutta sekä resurssien ja verkostojen monipuolista hyödyntämistä. Tässäkin voi toki esiintyä henkilökohtaista vaihtelua, jota ei tässä tutkimuksessa pystytä toteamaan. Haastavaksi koettuja käsiteltäviä ongelmia löytyy kyllä myös varhaisesta puuttumisesta. Useimmin vaikeana puuttuttavina ongelmina tois-
tuivat itsetuhoisuus ja mielenterveysongelmat. Kaikkein helpoimmiksi puuttua koettiin sellaiset ongelmat, joista on selvät säännöt, esimerkiksi alkoholi, kiusaaminen ja tupakka.

No ihan tällaisiin pieniin, johonkin nimittelyihin tai pieniin kiusaamisiin tai minkä sä näet konkreettisesti tai kuulet tai sitten justiin, jos joku käyttää ns. vihapuhetta tai jotakin tällaista. Elikkä jos se kommentoi vaikka jonkun etnistä taustaa tai seksuaalivähemmistöön kuuluvia tyyppejä tai tällaisia, niin siihen aika kärkeästi ainakin tuolla meillä puututaan. Noi ei oo helppoja asioita, mutta niihin jos sä kuulet, niin niihin on sillä lailla helppo heti iskeä kiinni ja kyllä ne yleensä aika hyvin sitten ymmärtää, kun vähän avaa, että miksi näin ei saisi tehdä. H7

Kaikkiin on vaikea puuttua. Onhan se aina. Kun sä otat minkä tahansa. Se on joku semmoinen minkä sä tiedät, että on sille nuorelle vaikea paikka. Tietysti myös ehkä semmosta, että sitten tavallaan on helpompaa, jos on sellainen selkeä juttu mistä sä otat vaikka kotiin yhteyden. H1

Jos nuoret suoraan niinku sanoo, että on koulus vaikeeta, niin siinä vaiheessa puututaan ja ollaan kouluunkin yhteydessä, mikäli tarvii. Mutta on täällä joskus luettu läksyjäkin porukalla ja yritetty auttaa, jos on ollu vaikeuksia. H2

Tutkimuksessa eriteltiin puheeksi ottaminen vielä irralleen tunnistamisesta ja puuttumisesta, vaikka se liittyy vahvasti molempiin. Puheeksi ottamisesta nousi esille pari asiaa, jotka haluan nostaa esille erityismainintana. Yhdestä haastattelusta löytyi tukea Erikssonin ja Arnkilin huolen vyöhykkeille siinä, että vakavampia asioita on helpompi ottaa puheeksi. Toinen haastattelu tuki ajatusta nuorisotyön aktiviteettien tärkeästä roolista varhaisessa puuttumisessa.

Se on ehkä sitä mitä vakavampi asia, niin sitä helpompi on ottaa puheeksi. Koska jotenkin se nuori myös tajuaa, että tää on niinkun vakava asia. H6

On se sitten korttien pelaaminen tai biljardin peluu tai pleikkarin pelaaminen, niin herkästi siinä keskustellaan vaikka aluksi siitä pelaamisesta tai mistä nyt hyvänsä säännöistä, niin herkästi se keskustelu kääntyy siinä pikkuhiljaa. Ja vahingossakin johonkin henkilökohtaisiin asioihin ja siinä sit samalla voi hyvinkin niinku mennä henkilökohtasiin asioihin. H7

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa tarjoan Seinäjoen kaupungin nuorisotoimelle konkreettisia toimenpide-ehdotuksia varhaisen puuttumisen kehittämiseksi kaupungin tilatyössä. Ehdotukset tehdään niiden tietojen varassa, jotka minulla tilatyön mahdollisuuksista Seinäjoella on. Tein ehdotuksista mahdollisimman toteuttamiskelpoisia, mutta toteuttamisen yksityiskohtiin ei tässä työssä paneuduta, sillä se vaatisi syvällisempää perehtymistä kaupungin päätöksentekoprosesseihin ja toimenpiteiden rahoitusvaihtoehtoihin.

Tiivistetysti johtopäätökseni tässä työssä on se, että nuoriso-ohjaajat kaipaavat varhaisen puuttumisen tueksi seuraavia asioita: lisää henkilöstöresursseja, yhteneviä linjauksia ja ohjeistuksia, lisäkoulutusta ja enemmän vertaistukea. Lisäksi kaivataan haastavissa tilanteissa myös tukea ja konsultaatioapua sellaiselta taholta, jolla on asiantuntijuutta kyseisistä tilanteista. Moniammatillisen tuen suhteen yhteydenottamisen kynnystä tulisi madaltaa ja yhteistyötä tiivistää.

6.1 Tuki, tilat ja resurssit

Vertaistuen ja itsevarmuuden lisäämiseksi suosittelen seuraavaa helposti toteutettavaa toimenpidettä: Suosittelen henkilökuntapalaverien asialistaan lisättävän sellaisen osion, jossa jokaisessa palaverissa varataan aikaa yhdelle työntekijälle nostaa esille asiakastapaus. Tämä asiakastapaus voi tulla tilatyötä tekeviltä tai esimerkiksi etsivästä nuorisotyöstä. Asiakastapausta voidaan pohtia yhdessä nuoriso-ohjaajien, erityisnuorisotyöntekijöiden, esimiesten ja etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa, jolloin tilanteeseen saadaan useampi erilainen näkökulma ja samalla jaetaan hiljaista tietoa siitä, miten asiakasta voitaisiin auttaa. Tämä vastaisi samalla työntekijöiden toiveeseen siitä, että esimiesten kanssa keskusteltaisiin myös nuorten asioista enemmän.

Lisäresurssien suhteen minun on vaikeampi antaa täysin realistista ehdotusta tietämättä tarkalleen käytettävissä olevia taloudellisia resursseja. Siksi minulla on kaksi ehdotusta.

Ensimmäisessä, nähdäkseni vajavaisemmassa, ehdotuksessa suosittelien palkkaamaan kiertäviä iltaohjaajia. Ohjaajat ovat haastatteluissa todenneet vähäisen työntekijämäärän vaikeuttavan kahdenkeskisiä keskusteluja, jotka nousivat useasti merkittäväksi keinoksi sekä tunnistaa että puuttua ongelmiin varhain. Ymmärrän kuitenkin julkisen talouden olevan tarkasti säädeltyä, joten puhtaasti yleistiedon valossa oletan jatkuvien lisäresurssien palkkaamisen jokaiselle tilalle olevan epärealistista. Kiertävät lisäresurssit tarjoaisivat pienemmällä lisäkustannuksella jokaiselle tilalle säännöllisesti sellaisia iltoja, jolloin tilan varsinaisilla ohjaajilla on enemmän tilaisuuksia keskittyä yksittäisiin tukea kaipaaviin nuoriin. Ylimääräinen iltaohjaaja ei kuitenkaan vastaa kaikkiin niihin tarpeisiin, joita aineistossa on noussut esille, sillä osa vastaavista ohjaajista kokee, että heidän pitäisi olla iltaohjaajiin nähden niitä, joilta löytyy vastaukset ongelmiin – siinäkin tapauksessa, että itselläkin on tilanteesta epävarma olo.

Kiertävää iltaohjaajaa tehokkaammaksi tavaksi kehittää varhaista puuttumista näkisin palkata kiertävä erityisnuorisotyöntekijä, jolla osa työajasta tapahtuisi nuorisotiloilla eri tilojen nuoriso-ohjaajien työparina ja lisäresurssina, sillä lisäresurssien lisäksi ohjaajat kaipaavat vaikeampiin erityistilanteisiin myös tukea ja jonkun, jota konsultoida tarvittaessa. Kiertävän erityisnuorisotyöntekijän läsnäolo tarjoaisi sekä iltaohjaajille että nuoriso-ohjaajille välitöntä konsultaatioapua ja sen tarvittavan lisäresurssin. Parhaassa tapauksessa nuoret oppisivat siihen, että erityisnuorisotyöntekijälle voi mennä juttelemaan, jos on huolia.

Erytisnuorisotyöntekijä ei tietenkään saisi olla paikalla vain konsulttina tai ongelmanratkojana, vaan myös aktiivisena nuorisotyöntekijänä viettämässä mielekästä aikaa nuorten joukossa. Erytisnuorisotyöntekijän ei siis tule saada sitä leimaa, että hänen ollessaan paikalla nuorisotila muuttuisi vähemmän miellyttäväksi paikaksi viettää vapaa-aikaa. Tämä tulee ottaa huomioon. Arkisin sama erityisnuorisotyöntekijä voisi toimia matalan kynnyksen kontaktina ja verkostoitumisen tukena nuoriso-ohjaajille, jotka ovat esimerkiksi viikonloppuna kohdanneet haastavan tilanteen. Tämä vaihtoehto tarjoaisi nähdäkseni vastauksen sekä resurssipulaan että tuen ja työparin tarpeeseen ja helpottaisi myös yhtenevien toimintamallien ja ohjeistusten jalkauttamista ja kehittämistä. Vaihtoehtoisesti nykymuotoisen erityisnuorisotyön ja

tilatyön yhteistyötä voisi lisätä merkittävästi, mikäli sille on jo olemassa olevia resursseja. Ajatus kiertävästä erityisnuorisotyöntekijästä on ideana tullut mieleeni jo ennen työni empiiristä osiota työskennellessäni ohjaajana. Sen alkuperä on siis omassa subjektiivisessä kokemuksessani. Idea tuli uudelleen mieleeni huomatesani, että aineiston mukaan myös vakituisilla työntekijöillä on vastaavanlaisen tuen tarvetta kuin itselläni oli. Sen lisäksi aineistossa ilmeni muita tarpeita, jotka tämä ehdotus voisi ratkaista. Ehdotus näyttäisi sopivan myös LAPE-hankkeen tavoitteisiin.

Tuloksissa nousi esille yksityisyyden puute nuorisotiloilla. Suosittelenkin ottamaan asian huomioon tulevissa tilaratkaisuissa esimerkiksi remontoitaessa kohteita tai hankittaessa uusia tiloja. Vaikka on tärkeää pitää nuorten käytössä riittävästi neliöitä, on myös varhaisen puuttumisen kannalta tärkeää luoda tilaisuus kahdenkeskisille keskusteluille. Tällä hetkellä kaupungilla on nuorisotiloilla olemassa sellaisia muuten rauhallisia huoneita, joissa äänieristys on suurin ongelma. Tällaisella tilalla pelkkä äänieristyksen parantaminen yhdessä huoneessa voisi tukea varhaista puuttumista.

6.2 Koulutukset

Aineistosta nousi esille huomattava tarve lisäkoulutuksille koskien varhaista puuttumista. Haastateltavien käytännössä yksimielisten toiveiden mukaisesti suosittelen järjestämään Huoli puheeksi- koulutuksen henkilökunnalle.

Lisäksi muun lisäkoulutuksen tarve aineistossa on ilmeinen. Erityisesti mielenterveysasioissa ja muissa vakavissa asioissa ohjaajat kaipaavat lisäkoulutusta sekä tunnistamiseen, että varhaiseen puuttumiseen. Nuoriso-ohjaajia ei ole tehtävänkuvan ja tilatyön kannalta tarkoituksenmukaista kouluttaa nuorten terapeuteiksi, mutta esimerkiksi mielenterveysongelmien esiintyvyys nuorten keskuudessa on niin yleistä, että näen tämän tutkimuksen valossa ensiarvoisen tärkeäksi parantaa ohjaajien valmiuksia tunnistaa ongelmia, ottaa niitä puheeksi ja ohjata nuori tarvittaessa oikeanlaisen avun piiriin.

Tutkimuksessa on käsitelty myös muita ilmiöitä kuin mielenterveysongelmia, vaikka mielenterveys nousikin haastatteluissa päällimmäiseksi. Useampi aihe nousi esille aineistossa sellaisena, jossa lisäkoulutusta kaivataan. Siksi suosittelen vahvasti panostamaan nykyistä monipuolisemmin ja säännöllisemmin kaikenlaisiin varhaista puuttumista tukeviin koulutuksiin. Erityistä huomiota suosittelen kiinnittämään varhaiseen tunnistamiseen, sillä tunnistamisen haasteet nousivat aineistossa esille puuttumista vahvemmin. Esimerkkejä aineiston perusteella sopivista koulutustee- moista ovat dialogisuus ja haastattelu.

Dialogisuuteen ja haastatteluun panostaminen ongelmien tunnistamisen keinona ei kuitenkaan saavuta täyttä potentiaaliaan, ellei ensin huolehdita siitä, että ohjaajilla on muun muassa henkilöstöressurssien ja tilojen puolesta tilaisuuksia rauhallisille keskusteluille nuorten kanssa.

6.3 Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen

Moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö ovat yksi tärkeimpiä asioita varhaisessa puuttumisessa. Ongelmia moniammatillisessa yhteistyössä on aineiston mukaan kaksi: kynnyksellä ottaa yhteyttä itselle vieraisiin viranomaisiin sekä salassapitovelvollisuus.

Suosittelen panostamaan kunnassa varhaista puuttumista tukeviin verkostoihin. Esimerkiksi yhteisten tapaamisten säännöllinen järjestäminen sosiaalityöntekijöiden ja nuorisotyöntekijöiden välillä voisi auttaa kaventamaan ammatillista kuilua ja helpottaa yhteydenpitoa vaivaavissa tilanteissa. Aineiston mukaan yhteydenpito sosiaalitoimeen olisi helpompaa, jos sosiaalityöntekijät olisivat tuttuja. Siksi suosittelen kaupunkia nimeämään sosiaalitoimelta erityisen kontaktihenkilön nuorisotoimelle. Tämä tukisi nähdäkseni parhaalla mahdollisella tavalla sosiaalitoimen ja nuorisotoimen yhteistyötä varhaisessa puuttumisessa.

Nuoriso-ohjaajien ja muiden yksittäisten ammattilaisten, kuten kuraattorin, välinen salassapitovelvollisuus muodostaa haasteen nuorisotyössä. Lainsäädäntö on asiassa kuitenkin vahva ja lainsäädännön tarkoituksena on turvata nuorten oikeuksien

toteutuminen. Suosittelen selvittämään, voisiko koulujen verkostotyötä kehittää siten, että nuoriso-ohjaajat olisivat jatkossa mukana yksittäisen kouluikäisen nuoren auttamista varten kutsutuissa verkostopalaverissa. Nuorisotyöntekijällä on ainutlaatuinen näkökulma nuoren elämään, joten nuorisotyöntekijän läsnäolo palaverissa on ehdottomasti perusteltua.

7 POHDINTA

Nuorisotyössä on paljon vahvuuksia koskien varhaista puuttumista. Nuoria kohdataan paljon ja kohtaaminen tapahtuu vapaa-ajalla epämuodollisessa ympäristössä. Nuorisohjaajat kohtaavat nuoria lisäksi kouluilla, jolloin näkökulma nuoruuteen ja nuoren elämään on hyvin kattava.

Varhainen puuttuminen edellyttää ongelmien varhaista tunnistamista. Kumpikin näistä edellyttää riittävää ymmärrystä kohdattavista ongelmista sekä sopivat olosuhteet ja oikeanlaisen lähestymistavan, jotta ongelmat tulevat ensinnäkään ilmi. Nuorisotilojen aktiviteetteihin ja rentoon yhdessäoloon perustuva kohtaaminen mahdollistaa nuorten avautumisen yllättävistäkin asioista. Näiden keskustelujen hedelmällisyyttä voi kehittää entisestään muun muassa kouluttamalla henkilökuntaa dialogisuudessa ja haastattelussa.

Selkeäksi haasteeksi Seinäjoen kaupungin tilatyössä nousi ohjaajien kokema riittämätön tieto esiintyvistä ongelmista. Erityisesti mielenterveysongelmissa ohjaajat kokivat tietotaitonsa tehokkaan puuttumisen kannalta puutteelliseksi. Yleisesti ottaen ohjaajat kokivat erilaiset varhaista puuttumista tukevat koulutukset tarpeellisiksi ja myös epäsuorat viitteet aineistossa tukivat tätä. Suosittelen työni pohjalta järjestämään ohjaajille monipuolisia koulutuksia varhaisen puuttumisen tueksi.

Resurssipula kaupungin tilatyössä on ilmeinen. Nykyisillä henkilöstöresursseilla ohjaajat eivät saavuta tilatyön täyttä potentiaalia varhaisessa puuttumisessa, vaikka he kouluttautuisivat tunnistamaan ongelmia entistä tehokkaammin. Myös tuen ja vertaistuen tarve näkyi voimakkaana aineistossa.

Moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö ovat tärkeässä roolissa varhaisessa puuttumisessa. Nuorisotyöntekijät tekevät paljon moniammatillista yhteistyötä, mutta yksittäistä nuorta koskevissa asioissa moniammatillisuus on haastavaa. Suosittelen tiivistämään kaupungin sosiaalityön ja nuorisotyön työkenttää esimerkiksi nimeämällä yksi sosiaalityöntekijöistä nuorisotyöntekijöiden ensisijaiseksi kontaktiksi.

Opinnäytetyöni kirjoittamisprosessi oli mielenkiintoinen. Kokonaisuudessaan työni kului noin vuosi, josta ensimmäisen puolen vuoden ajan työskentely oli hyvin satunnaista ja tapahtui muiden opintojen ohella. Työskentelin osittain erikoisessa järjestyksessä, sillä omien ja haastateltavien aikataulujen vuoksi haastattelut olivat yksi ensimmäisistä työvaiheista. Jälkimmäinen puolikas vuodesta on ollut pelkkää opinnäytteen tekoa. Rytmitys työlle on ollut miellyttävä, vaikka alussa työ tuntuikin kaoottiselta kaiken muun opiskelun ohella. Minulle jäi prosessista hyvä mieli ja työni onnistuminen tavoitteideni mukaisesti on antanut minulle kipinää myös jatko-opiskeluille.

Olen oppinut paljon opinnäytetyötä tehdessäni. Olen kyllä pärjännyt koulun aikana kirjallisissa töissä, mutta itsenäinen työskentely laajoissa kokonaisuuksissa ei ole ollut vahvuuteni. Tyypillisesti olen ollut ihminen, joka tekee viime hetkellä kovasti töitä ja saa siten paljon aikaa. Opinnäytetyö on kuitenkin niin iso prosessi, ettei sitä voi tehdä ansiokkaasti yhdessä viikonlopussa. Tämä on vaatinut itseltäni voimakasta asennemuutosta sekä rytmityksen ja suunnitelmallisuuden opettelua. Loppujen lopuksi työni sujui huomattavan kivuttomasti sen jälkeen, kun opin osittamaan työni ja keskittymään yhteen osaan kerrallaan miettimättä ollenkaan mitä muuta on vielä tekemättä. Tämän ymmärtäminen on auttanut minua välttämään suuren määrän stressiä.

Olen innoissani työni lopputulemasta ja siitä, että työni aineistosta nousi esille useita aidosti kehittämiskelpoisia asioita. Seinäjoen kaupungin nuorisotoimella työskentelee joukko työlleen omistautuneita ohjaajia, joiden vastauksista paistoi läpi halu kehittää omaa työskentelyä ja auttaa nuoria parhaalla mahdollisella tavalla. Jatkokehittäminen edellyttää kuitenkin vielä avointa ja aktiivista keskustelua työssä esiintyneistä ongelmakohdista, joka vaatii koko työyhteisön yhteisen panostuksen tämän tärkeän asian äärellä. Osa ehdottamistani toimenpiteistä aiheuttaa kustannuksia, joten niiden toteuttaminen vaatii sitoutumista myös päättäjien taholta. Käytännössä tärkeä jatkokehittämisen kohde onkin käydä ehdottamani toimenpiteet huolellisesti arvioiden läpi, ja sen jälkeen huolehtia niiden käytännön toteuttamisesta, mikäli ne koetaan tarpeelliseksi.

Ehdotin työssäni kiertävän erityisnuorisotyöntekijän palkkaamista nuorisotiloille. Näen tarpeellisena jatkotutkimusaiheena selvittää, olisiko vastaavanlaiselle toiminnalle tarvetta myös muualla Suomessa, ja miten tällainen uusi toimintamalli voitaisiin rahoittaa. Työssäni esiteltiin paljon teoriaa varhaisen puuttumisen merkityksestä ja raapaisin lyhyesti myös puheeksi ottamista ja dialogisuutta. Seuraava hyödyllinen kehittämiskohde voisikin olla varhaisen puuttumisen oppaan kirjoittaminen nimenomaan tilatyön tarpeista ja näkökulmista käsin. Näiden lisäksi tämän tutkimuksen tueksi voisi olla hyvä selvittää vastaavanlaisilla haastatteluilla myös iltaohjaajien kokemuksia.

Mielestäni on ehdottoman tärkeää säilyttää nuorisotyön monimuotoisuus ja huolehtia siitä, että nuorisotyötä tehdään jatkossakin erilaisilla koulutustaustoilla. Nuorisotyössä on kyse paljon muustakin kuin ongelmista ja varhaisesta puuttumisesta. Huolimatta varhaiseen puuttumiseen tehtävistä panostuksista tämä asetelma täytyy ehdottomasti säilyttää ja nuorisotyön suurimman painopisteen tulee mielestäni olla jatkossakin nuoren kasvun ja sosialisointin tukemisessa sekä työn ennaltaehkäisevässä luonteessa.

Toivon, että työstäni on apua Seinäjoen kaupungin nuorille ja toivon, että se kirvoittaa hedelmällistä keskustelua kaupungin nuorisotoimella.

LÄHTEET

- 60/1991. Yleissopimus lasten oikeuksista. [Verkkosivu]. [Viitattu 29.10.2019]. Saatavana: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/1991/19910060/19910060_2
- Aalto, M. Bäckmand, H., Haravuori, H., Lönnqvist, J., Marttunen, M., Melartin, T., Partanen A., Partonen, T., Seppä, K., Suomalainen, L., Suokas, J., Suvisaari, J., Viertiö, S. & Vuorilehto M. 2009. Mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen tunnistaminen – opas ennaltaehkäisevän työn ammattilaisille. [Verkköjulkaisu] Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Opas 5/2009. [Viitattu: 26.10.2019]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80082/8c520a2b-6ed1-4789-bc9b-8597c85121ee.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. [Verkkokirja]. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. Saatavana: Ellibs-tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Ammattinetti. Ei päiväystä. Ammattialat / Nuorisotyö. [Verkkosivu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinohallinto. [Viitattu 11.10.2019]. Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/12/127_ammattiala
- Ankkuri. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 4.11.2019]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/ankkuri.html>
- Byrne, P. & Rosen, A. 2014. Early Intervention in Psychiatry. [Verkkokirja]. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd. [Viitattu 17.10.2019]. Saatavana: Proquest Ebook Central. Vaatii käyttöoikeuden.
- Carey, M. 2012. Qualitative Research Skills for Social Work: Theory and Practice. [Verkkokirja]. Farnham: Ashgate Publishing Limited. Saatavana: Ebsco eBook Collection. Vaatii käyttöoikeuden.
- Cederlöf, P. 2017. Eetos, ihminen ja etiikka: näkökulmia nuorisotyöstä ja nuorisotyölle. Teoksessa: T. Hoikkala & J. Kuivakangas (toim.). Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. [Verkköjulkaisu]. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Nuorisotutkimusseura. 52-74. [Viitattu 14.10.2019]. Saatavana: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyö.pdf>
- Dunne, A., Ulicna, D., Murphy, I. & Golubeva, M.; Checked by Ulicna, D. & James, M. 2014. Working with young people: the value of youth work in the European Union. [Verkkokirja]. Brussels: European Commission. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavana: https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

- Duong, J. & Bradshaw, C. 2015. Bullying and Suicide Prevention: Taking a Balanced Approach That is Scientifically Informed. Teoksessa: Goldblum, P., Espelage, D., Chu, J. & Bongar, B. 2015. Youth Suicide and Bullying: Challenges and Strategies for Prevention and Intervention. [Verkkokirja]. New York: Oxford University. [Viitattu 17.10.2019]. Saatavana: Ebsco ebook collection. Vaatii käyttöoikeuden.
- Eriksson, E. & Arnkil, T., 2012. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Stakes. [Viitattu 21.4.2019] Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-1792-8>
- Eriksson, E. & Rautava, M. 2005. Huolen vyöhykkeistö varhaisen puuttumisen tukena. [Verkkolehtiartikkeli]. Teoksessa: U. Ojala. (toim.) Varpu: Lapselle tukea ajoissa. Opettajien ammattijärjestö ja Opettaja-lehti 38 B. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>
- Fitzpatrick, C. 2012. A Short Introduction to Understanding and Supporting Children and Young People Who Self-Harm. [Verkkokirja]. London: Jessica Kingsley Publishers. [Viitattu 21.4.2019]. Saatavana: Ebsco eBook collection. Vaatii käyttöoikeuden.
- Flinck, A. Kälvinmäki, J. Leppäkoski, P. & Paavilainen, E. 2013. Toimintaohje perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden ja tehneiden hoitotilanteissa. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiri. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/handle/10024/110832>
- Giorgi, A. 1997. The Theory, Practice and Evaluation of the Phenomenological Method as a Qualitative Research Procedure. [Verkkolehtiartikkeli]. Journal of Phenomenological Psychology 1997 28 (2). [Viitattu 28.10.2019]. Saatavana: Ebsco Academic Search Elite- tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Gretschel, A., Junttila-Vitikka, P. & Puuronen, A. Ei päiväystä. Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin. [Verkkojulkaisu]. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 96. [Viitattu 10.10.2019]. Saatavana: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/suuntaviivoja_nuorisotoimialan_maarittelyyn_ja_arviointiin.pdf
- Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset: HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. [Verkkokirja]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 27.10.2019]. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos raportti 3/2016. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Huolen puheeksi ottaminen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 21.4.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon-tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen>
- Hyvärinen, S. 2018. Liite: Toimivan haastattelun yleisiä periaatteita. Teoksessa: Hyvärinen, S. & Pösö, T. (toim.) Lasten haastattelu lastensuojelussa. Jyväskylä: PS-kustannus. 185-191.
- Kanste, O., Haravuori, H., Kolimaa, M., Vormaa, H., Fagerlund-Jalokinos, S., Suvisaari J., Muinonen, E. & Marttunen, M. 2016. Mielenterveys- ja päihdetyö opiskeluterveydenhuollossa: palvelut, menetelmät ja yhteistyö. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos työpaperi 19/2016. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130725/URN_ISBN_978-952-302-676-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Korkman, J. 2018. Lapsen haastattelu sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen näkökulmasta. Teoksessa: Hyvärinen, S. & Pösö, T. (toim.) Lasten haastattelu lastensuojelussa. Jyväskylä: PS-kustannus. 29-43
- Korpilahti, U. 2018. Kansallisen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelman tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2018–2025. Osa 1. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 11/2018. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 20.4.2019]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136205/URN_ISBN_978-952-343-082-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kouluterveyskysely 2019. Ei päiväystä. Hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset2
- L 1285/2016. Nuorisolaki.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- Laajasalo, T. & Pirkola, S. 2012. Ennen kuin on liian myöhäistä: Ehkäisevän mielenterveystyön toimivia käytäntöjä palvelujärjestelmän kehittäjille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 47/2012. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Valli, R. (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Laitinen, K., Halinen, I. & Holopainen, P. 2005. Varhainen puuttuminen. [Verkkolehhtiartikkeli]. Teoksessa: U. Ojala. (toim.) Varpu: Lapselle tukea ajoissa. Opettajien ammattijärjestö ja Opettaja-lehti 38 B. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: <https://www.iskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). 23.1.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Lastensuojelun käsikirja – lastensuojeluilmoitus. 10.10.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 29.10.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>
- Lastensuojelun käsikirja – Mitä on lastensuojelu? 6.9.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos (THL). [Viitattu: 15.10.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu#Lastensuojelun%20teht%C3%A4v%C3%A4t>
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: e-kirja : tutkijalaitos. [Verkkokirja]. Helsinki: International Methelp. [Viitattu 28.10.2019]. Saatavana: Booky.fi. Vaatii käyttöoikeuden.
- Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 25.10.2019]. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 12/2011. Saatavana: <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret+ty%C3%B6markkinoiden+ja+opiskelun+ulkopuolella+17032011.pdf>
- Nivala, E. & Ryytänen, S. 2017. Sosiaalipedagoginen viitekehys nuorisolan työssä. Teoksessa: T. Hoikkala & J. Kuivakangas (toim.). Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Nuorisotutkimusseura. 75-92. [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2017/12/hoikkala-kuivakangas-kenen-nuorisotyö.pdf>
- Nuorisotyö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <https://minedu.fi/nuorisotyö>
- Nuorisotyön ammatit ja tutkimustyö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). [Viitattu 10.10.2019]. Saatavana: <https://minedu.fi/nuorisotyön-koulutus>

- Nuorten mielenterveyshäiriöt. 10.9.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 21.4.2019]. Saatavana <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot>
- Ord, J. 2007. Youth Work Process, Product and Practice: Creating an Authentic Curriculum in Work with Young People. Dorset: Russell House Publishing.
- Perälä M., Halme, N., Nykänen, S. & työryhmä. 2012. Lasten, nuorten ja perheiden yhteensovittava johtaminen. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90893/THL_OPA019_2012web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pohjola, A. 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa: S. Raitakari & E. Virokannas. (toim.). Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät – puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry. 21-40.
- Puustinen-Korhonen, A., 2019. Kuntien palvelujen ja resurssien tilanne. Teoksessa: A. Kananoja & K. Ruuskanen. Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi - loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:4.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 8.10.2019]. Saatavana: <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>
- Seikkula, J. & Arnkil T. 2009. Dialoginen verkostotyö. [Verkkokirja]. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. [Viitattu 28.10.2019]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79883/93ae45f6-b7c4-403f-9dff-643b813972bf.pdf?sequence=1>
- Seinäjoen kaupungin Nuorisopalvelut. 2019. Talousarvio 2018, taloussuunnitelma 2019-2021. Seinäjoki: Seinäjoen kaupunki. Julkaisematon.
- Seinäjoen kaupunki. Nuorisopalvelut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 11.10.2019]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/kulttuurijaliikunta/nuorisopalvelut/tilat/nuorisotilat.html>
- Sigfúsdóttir, I., Thorlindsson, T., Kristjánsson Á., Roe, K. & Allegrante J. 2008. Substance Use Prevention for Adolescents – The Icelandic Model. [Verkkoleh-tiartikkeli]. Health Promotion International 32 (5). [viitattu 16.10.2019]. Saatavana: <https://academic.oup.com/heapro/article/24/1/16/677129#11862787>
- Suomen nuorisotyön tilastot / Kuntien nuorisotyö. 2019. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: www.nuorisotilastot.fi

- Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto. [Verkkójulkaisu]. Perhe- Ja Lähisuhdeväkivalta 2014. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu: 2.4.2019]. Saatavana: https://www.tilastokeskus.fi/til/rpk/2014/15/rpk_2014_15_2015-05-28_tie_001.fi.html
- Tuisku, V. 2015. Depressed Adolescents Grow Up: Prevalence, course and clinical risk factors of non-suicidal self-injury, suicidal ideation and suicide attempts. [Verkkójulkaisu]. Tampere: Tampere University Press. [Viitattu 29.10.2019]. Saatavana: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/96626>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. [Verkkokirja]. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. [Viitattu 10.10.2019]. Saatavana: Ellibs. Vaatii käyttöoikeuden.
- Unicef. Lapsiystävällinen kunta / Kunnat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/kunnat/>
- Unicef. Lapsiystävällinen kunta. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta-projekti-esittely/>
- Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma hyväksytty. 12.10.2017. [Verkkosivu]. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/valtakunnallinen-nuorisotyon-ja-politiikan-ohjelma-hyvaksytty
- Varhainen puuttuminen (Varpu). Ei päiväystä. [Verkkosivu] Uusikaupunki: Uudenkaupungin kaupunki [Viitattu 25.10.2019] Saatavana: <https://uusikaupunki.fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/nuoriso/varhainen-puuttuminen-varpu>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Huolen vyöhykkeet

Liite 1. Haastattelurunko

Kuvailisitko työtäsi nuoriso-ohjaajana?

Minkälaisiin nuorten ongelmiin olet työssäsi törmännyt?

- Oletko pärjännyt tilanteissa yksin, vai tarvitsitko apua?
  - Jos tarvitsit: saitko tarvittavan avun

Varhainen puuttuminen edellyttää myös ongelmien varhaista tunnistamista. Millaiseksi koet omat valmiutesi ja mahdollisuutesi tunnistaa nuorten ongelmia nuorisotilalla?

- Millaisten ongelmien tunnistaminen on helppoa
- Mikä tekee niistä helppoja tunnistaa
- Millaisten ongelmien tunnistaminen on vaikeaa
- Mikä tekee niistä vaikeita tunnistaa?

Varhainen puuttuminen tarkoittaa ongelmiin puuttumista ennen kuin ne paisuvat suuriksi. Mitkä ongelmat ovat sellaisia, joihin on kokemuksesi mukaan helppo puuttua nuorisotilalla?

- Mikä tekee niihin puuttumisesta helppoa?
- Millaisia keinoja olet käyttänyt?
- Toimitko yksin vai teitkö yhteistyötä muiden kanssa?
  - Keiden kanssa teit yhteistyötä? Minkälaista?
- Millaisia etuja nuorisotila työympäristönä asettaa varhaiselle puuttumiselle?

Entä mihin ongelmiin puuttumisen koet henkilökohtaisesti erityisen vaikeaksi?

- Mikä niistä tekee vaikeita?
- Millaista lisätukea tai osaamista tarvitset onnistuaksesi näissä tilanteissa?
- Kaipaisitko lisäkoulutusta jossain asiassa?
  - Kyllä -> Missä erityisesti tarvitset lisäkoulutusta?
- Onko sinulla joku jonka puoleen kääntyä haastavissa tilanteissa?
- Kaipaisiko tilatyö mielestäsi nykyisten työmuotojen lisäksi jonkinlaista muuta tai täydentävää ammatillisista erityisosaamista?
  - Minkälaista?
- Millaisia haasteita nuorisotila työympäristönä asettaa varhaiselle puuttumiselle?

Joidenkin asioiden puheeksi ottaminen voi olla haastavaa ja se voi aiheuttaa työntekijässä epäröintiä ja pelkoa esimerkiksi luottamussuhteen heikkenemisestä.

- Kaipaisitko tukea tai opastusta vakavien asioiden puheeksi ottamiseen?
- Millaiset aiheet ovat mielestäsi erityisen arkoja tai epämiellyttäviä ottaa puheeksi?
- THL on kouluttanut Suomessa huolen puheeksi ottamisen kouluttajia, jotka voivat järjestää koulutuksia muille työntekijöille.
  - Oletko saanut koulutusta huolen puheeksi ottamisessa?
    - En: Haluaisitko?

Kuvailisitko jonkin haastavan ongelmatilanteen, johon ei löytynyt ratkaisua?

- Minkä pitäisi mielestäsi muuttua, jotta vastaaviin tilanteisiin löytyisi jatkossa ratkaisu?

Moniammatillisessa yhteistyössä eri toimialojen ja ammattikuntien työntekijät toimivat tiiviissä yhteistyössä saadakseen työskentelyyn monipuolisempia näkemyksiä ja keinoja. Millaiseksi arvioit moniammatillisen yhteistyön mahdollisuudet nuorisotyöntekijänä?

- Keiden kanssa teet eniten yhteistyötä?
  - Minkä tahojen kanssa haluaisit lisätä yhteistyötä?
- Toteutuuko moniammatillisuus yksittäisen nuoren haasteita käsiteltäessä?
  - Ei: Minkälaisia haasteita moniammatillisessa yhteistyössä on, kun kyseessä on yksittäinen nuori?

Miten muuten kehittäisit tilatyötä helpottaaksesi varhaista puuttumista? Vapaa sana.

Liite 2. Huolen vyöhykkeet, Eriksson & Arnkil 2012

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.